
I.PANEL

YÖNETEN: Ülkü AYVAZ (Tiyatro-TV Yazarları Derneği)

YENİ BİR ÇAĞA DOĞRU MESLEKLER VE GELECEKTEKİ DURUM

Panelistler:

- Prof.Dr.Ünsal OSKAY..... M.Ü. Basın Yayın Yüksek Okulu
Mim. Yücel GÜRSEL Mimarlar Odası İstanbul Şube Başkanı
Prof.Dr.Türkan SAYLAN..... İ.Ü.İ. Tıp Fak.
Ahmet LEVENDOĞLU..... Tiyatro Sanatçısı- Öğretim görevlisi
Yad.Doç. İnci ARTAN M.Ü. İktisadi İdari Bilimler Fakültesi
Dr.Yankı YAZGAN..... M.Ü. Tıp Fak.
Ecz.Levent KAMACIK..... İzmir Eczacı Odası Başkanı

YENİ BİR ÇAĞA DOĞRU

MESLEKLER

YÖNETİCİ: 3 gün boyunca süren bu kongrede, bu panelin seçkin bir yeri olduğuna inanıyorum. Seçkinlik şeyden ileri geliyor, çok değerli konuşmacılarımızın olması bir, ikincisi de konunun ilginç olması. Öyle zannediyorum ki konuşmalar ilerledikçe siz sayın konukların da kafasında çeşitli sorular oluşacak; panelin bitiminde 15 dakikalık bir bölümü siz sayın delegelelerin sorularına ayıracağız. Şimdi efendim, panelimizin başlığı Yeni Bir Çağa Doğru Meslekler ve Gelecekteki Durum. Panelistlerimiz, her biri kendi alanlarının birer uzmanı. Ne var ki tıptan mimariye, sanattan eczacılığa kadar her alan kuşku yokki hepimizin içinde yaşadığı sosyal toplumsal bir yaşantıyı da belirliyor, gösteriyor. Yani bir mimarlığın sorunu hem o daire içinde yaşayan bir insan olarak dolaylı olarak beni de ilgilendiriyor ve geleceği de. Diğer meslekler gibi. Şimdi gelecekteki durum derken bu soru hangi bilim alanına girer diye düşünüyorum. Hangi disiplinin alanına girer? Sorunun cevabını karşılamak toplumbilim mi, antropolojinin mi, teknik tarihin mi, yoksa genel tarihin mi? Doğrusu bunu bilmiyorum. Çünkü genel olarak bizler bir olguya bakarken bu günden geriye doğru bakıp yorumlarız. Yani bizler, tek tek, şu 1991 yılında bir kapitalist çağ egemenliğinin içerisinde bir birey olarak bugünkü bilgiyle geriye dönüp bakarız ve geçmiş ölguları çözümlenmeye çalışırız. Yani ben bugünkü bilgimle ilkel komünel toplumu yorumlarıım. İkel komünal toplumun verdiği veriler benim bugünden geriye bakışımla yorumlanır. Burda çok ilginç bir durum var, biz şimdi bunun tam tersini yapıyoruz.

Geriye bakarken elimizde bir bilgi birikimi var. Ama ileriye doğru bakarken bizi aşan bir çağ hakkında konuşmak durumundayız. Bu hem konuya bir ilginçlik katıyor, hem büyüsel bir yanı var, hem de doğrusu karmaşık bir yanı var. Ve bu gelecek öyle bir gelecek ki, her dakika yeni bir olgunun, yeni bir buluşun, yeni bir tekniğin dünyaya katılmasını getiriyor. Ama bir yandan da şu var : 50 yılın, 100 yıl gerisinin ideolojileri 1991 yılında,90'lı yıllarda hortlamaya başladı. Milliyetçi akımlar örneğin. Yani bir yandan teknik insana yararlı hale gelirken bir yandan da insan kültürel düşünce olarak ulusçuluk, milliyetçilik akımının peşinden koşuyor. Çok genel olarak söylüyorum tabi bunu, yaşadığımız çağa göre gerici akımlar hortluyor, elbetteki bütün bu sosyal olgular bizim sorulara cevapları daha kamaşık bir hale getirebiliyor, ama büyüsel bir yanı da var. Efendim ben şimdi burda ilk önce sözü izninizle Prof.Dr.Ünsal OSKAY'a vereceğim. Kendileri mesleklerin geçimşinede, zannediyorum ki, gönderme yapacaklar ve konumuz olan Yeni Bir Çağa Doğru meslekleri yorumlayacaklar. Buyrunuz efendim.

Prof.Dr.Ünsal OSKAY

(M.Ü.Basın Yayın Yüksek Okulu)

Değerli arkadaşlar, ilaç, birkaç ilaç kullanmaktan başka eczacılıkla bir ilgin yok. Ama ben de bir meslek sahibiyim, eczacılık da çok eski zamanlardan beri önemli mesleklerden biri. Tarihsel gelişimine baktığımız vakit eczacılık, (tıp bile bunlardan epey sonra) bilimsel bir nitelik taşıyan bilgi türüne evrimlenecek olan sosyal bilimlerin arasında bir kader ortaklığı var. Tıp ve eczacılık bildiğim kadarıyla deneyciliğin,usculuğun kuşkuculuğun ve insanı doğmakla hazır bulduğu etrafında onu kuşatan verileri (dünyaya karşı, yani statükoya karşı) yani mesleklerin ilk kez ortaya bağımsız kuruluşlar şeklinde örgütlenen ve toplumunda önemli işlevleri olan bireylerden oluşan topluluklar şeklinde ortaya çıktığı Ortaçağ ortalarında ve sonlarındaki duruma bakacak olursak, eczacılık ve tıpla uğraşanların bir hukuk ve noterlik gibi işlerle uğraşanlardan çok daha fazla, bu mesleklerden epey sonra ortaya çıkacak olan, sosyal bilimlerle ortak bir kaderi paylaştığıdır. Bu kader batı dünyası dediğimiz toplumu bireye, bireyi topluma indirgemeyi kabul etmeyen demokratik geleneğin önce kurulduğu (en önce kurulduğu) ve en gelişkin biçimde gördüğümüz batıdaki bu başlangıçta görülen kuruluş dönemindeki kader ortaklığı günümüzde de zannediyorum olumsuz bir kader ortaklığı şeklinde devam ediyor. Şunları söylemek istiyorum: Bu ilk bakışta belki karışık oldu, ama şunu söylemek istiyorum, mesleklerin ortaya çıkışı çok önemli bir olay. Mesleklerin ortaya çıkabilmesi için zümre toplumu dediğimiz mobil olmayan yani bir yanda yönetme, mal mülk edinme ve yönetilen insanların ırzına, canına kadar herşeyi istediğince temellük edinmesi biçim verebilme son verebilme yetkisini elinde

tutan bir soylular sınıfı ile bu sınıfın dışında yer alan kimi zaman belirli ölçüler içinde bu sınıfla tam anlamıyla eşit olmasa bile ona yakın imtiyazlar sahibi olabilen ruhban sınıfı, birde bunun dışında toplum ve diğer kesimler vardı. Biz bu eski topluma yani en yakın şekliyle Ortaçağdan hatırladığımız bu topluma biliyorsunuz hem durağan toplum diyoruz (çünkü, üretim tekniklerini değiştirme konusunda fazlasıyla isteksiz bir toplumdur), hem de zümrel toplum diyoruz. Hangi zümre içinde doğduysanız hayatınız sonuna kadar ağzınızla kuş tutsanız o zümre içinde doğmuş olmanın getirdiği pozitif ya da negatif statülerden kurtulamıyorsunuz. Burda anlatmak çok vakit alır, onun için ona girmek istemiyorum, fakat mutlu tesadüflerin de etkisiyle batılı toplumlarda mesleklerin ortaya çıkışı (doğuda da bu meslekler var ama) kendi içinde evrimlenerek her meslek sahibi olan kesimi örgütleme ve diğer zümreler özellikle yönetici zümre durumundaki zümreye karşı haklarını savunacak, örgütlenme, fikir üretme belki kamu hayatında bu fikirleri ifade edebilme imkanlarını elde etmesini sağlamıştır. Batıda mesleklerin ortaya çıkışı bugün çok yaygın, hepimizin doğduğu çoğulcu toplum dediğimiz toplumu oluşturuvcu ilk unsurdur mesleklerin ortaya çıkışı.

Bu ortaya çıkan ilk mesleklerden birisi de eczacılık, tıp gibi alanlardan geliyor. Bunlar içiçe yapılardır ama, zamanla uzmanlaşma bunlar arasında da olmuş. Bakın şimdi mesleklerin ortaya çıkışı neyi getiriyor. Vakti daha tasarruflu kullanmak için hızlı gitmeye çalışacağım. Mesleklerin ortaya çıkışı somutta nedir? Nalbant, dişçi, eczacı, avukat, noter görülen bir iştir, ama mesleklerin ortaya çıkışında görülmeyen bir yan vardır ki, sosyo kültürel olarak çok daha önemli, o da şu alışılmış basma kalıp 3-4 insan tipi varken toplumda, ve o 3-4 insan tipinin zihniyetini zihniyet farklılığı içinde görürken, mesleklerin ortaya çıkışı toplumdaki alışılmış harci alem düşünme tarzlarının ötesinde alışılmamış, farklılık taşıyan yeni bakışlar, yeni görüşler, yeni duyumsamalar getirir. Tıp ve eczacılık bunların başında geliyor. Tıp ve eczacılık nasıl kurulmuşsa insanlar doğduğu vakit nasıl hazır bulmuşlarsa, buluyorlarsa, hep öyle devam edeceği farz edilen (inanılan) kilisede de bu yönde vaaz dinliyor insanlar. Gündelik hayatta telkinler, büyüklerinden küçüklerine bu yönde oluyor. İlk kez bu tıp ve eczacılık gibi mesleklerle, bir de zannediyorum daha global olarak bilginin her biçimini kapsamaya çalışan ama beşeri bilimler dediğimiz bilimlere de yatkınlığı olan adamlarında katkısıyla bu değişmez denilen değişmemesi uygun görülen, değişmesi hiç lüzumlu görülmeyen dünyanın karşısında bu immobil hareketsiz, değişmez ve kuşkusuz statülerin değişmemesine gerektiren bir şart ta nedir? O toplumun üretim süreçlerinde kullandığı, üretim teknikleri ve o tekniklerin hayata aktarılması için geliştirilen insan ilişkilerini, kalıpları bunların değiştirilmemesi gerektiğine inanırken, mesleklerin ortaya çıkışı dini taasuptan çok daha önce, çok daha önemli olan

insanın dünyaya kendi sosyal dünyasına, baktığı vakit onu değişmez bir şey olarak zannederken bu yöndeki zannını bu yöndeki inanmışlığını bozarak, insanın alışkanlığın getirdiği o karanlık içindeki küçük dünyasının ışığa kavuşmasıdır. Büyümesini, değişmesini ilk kez düşlemesi, düşünmesi, bu yönde nasıl bir yöntem aramak gerektiğini, bunları sağlıyor meslek. O halde mesleklerin ortaya çıkışı çok önemli. Uygar dünya dediğimiz şimdi birçok sorunları olmakla birlikte geçmişteki bütün toplumsal hayat biçimlerinden çok daha insanca olduğuna inanmakta olduğum bugünkü uygar hayatın başlangıcı, mesleklerin ortaya çıkışıdır. Ama hangi mesleklerin? İşçi, nalbant, eczacı her yerde var. Meslek olma örgütlenmesine, bilincine o toplumun menfaatlerini de toplumdaki diğer zümrelerin menfaatleri kadar savunulmaya değer, insanca menfaatler olduğuna inanılabilen bir etik değişmeyi de getirebilecek şekildeki örgütlenmeler, bunlardan söz ediyorum. Bu gelişmeler bildiğiniz gibi doğru toplumlarda değil, batılı toplumlarda olmuştur.

Şöyle de diyebiliriz: Hiç korkmadan batılı toplum dediğimiz şeyin ortaya çıkmasını sağlayan da mesleklerin yerleşmesidir. Eczacılığı yaparken batılı toplum oluşun diye yapmamışlar eczacılar insan onuruna yakışacak şekilde eczacılık yaparken, tabipler, hekimler mesleklerini daha insanca yapmak için mücadele verirken hiç farkında olmadan tarihi dönüşüme uğratmışlardır. O zamana kadarki toplumun biçimleri aşağı yukarda heryerde bir. Doğu batı diye ayırım yapamıyoruz. Coğrafi ayırım yok. İlk kez Ortaçağın sonlarına doğru Avrupa'da batılı toplum dediğimiz olgu ortaya çıkıyor. Bu işin bir yanı. Bu işin ikinci yanı şu: Mesleklerin ortaya çıkışı, (Batılı toplumdaki gibi mesleklerin ortaya çıkışı yani) örgütlenme, bilinçlenme doğuruyor. Yaşanan hayat içinde, tarih karşısında özne olma hakkına sahip olan yönetici azınlıkla, hayatın sadece nesnesi olma durumuna indirgenmiş insan dediğimiz onuru ve kanını taşımaktan mahrum bırakılmış bir çoğunluğu oluşturan hayatın karşısında, kuşkuyla bakabilen ve bunun değişmez birşey olarak sayılmasının insan onurunu kazandırmayacağı düşünülen mesleklerin ortaya çıkışı çok önemli. Bunun ikinci boyutu değişik bir insanın da ortaya çıkışıdır. Bu değişik insan nedir? Bu değişik insan doğmakla hazır bulduğu dünyanın yerine, bir başka, yeni bir dünyanın olabileceğine ve bunun da gökten zembille inmeyeceğine, Hz. İsa'nın mucizesi ile veya filan tarikatın doğasıyla, papanın bilmem nesi ile kralların hayırlı girişimi ile saltanat sahiplerinin bilmemnesiyle filan değil, tek tek küçücük hacmi göze bile batmayacak olan çarpmayacak olan küçücük insanların çabaları ile düşleriyle, dilekleriyle olacağını farketmiş bir insan tipi ortaya çıkmıştır. Bu insanın ortaya çıkması, mesleklerin modern anlamıyla ortaya çıkmasıyla olur. Meslek sahibi olmak dinamik bir bilinç değişimi getirir. Nedir hazır bulunan bir dünyanın bir üst kuşağından birisinin dölünden gelmiş olmakla elde edilen bir dünya değil, böyle bir dünyayla yetinmek değil, in-

sanın kendi dünyasını kendisinin kurabileceği yönünde bir onur kazanmasıdır. Bir bakış değişikliğidir. Bir de edilgen bir insan olmaktan çıkıp, ister yönetici kesimde olsun, ister yönetilen kesimde olsun, her ikisinde de edilgen bir durum sözkonusu. Mesleklerle birlikte değişik bir insan tipi çıkıyor. O insan artık nedir? Edilgen bir insan değil, etken bir insandır. Kendi kaderini, hayatını, toplumun kurulma biçimini değiştirmeyi isteyen bir insandır. Bu insan bunu nasıl yapar? Bir iktisadi faaliyetleri vardır, satar, alır, kazanır, geçimini sürdürür filan... O arada kendine bakışı topluma ve hayata bakışı değişir. O halde toplumda bir kültür iklimi değiştirici unsur olarak işlev edinmeye başlar. Üçüncüsü bu insanın ister istemez politik etkinliği sözkonusu olacaktır. İnsan hapşırırsa da tiksırırsa da her yaptığımızın evrimlenmiş biçimleri politik eylemlere dönüşür.

Yaptıklarımızın ya da yapamadıklarımızın politikasını herkes yapar. Politikadan nefret edenler de politika yapar. Kaldı ki bildiğimiz gibi insan türünün diğer canlılardan farkı (Aristoteles'in de söylediği gibi) insan olmanın tek şartı vardır. Politika yapmak. Politika yapmayan hayvandır. Ya da politikayı da bilinçli ve etkin bir biçimde işlev edinmekten alakanan kesimler ya da insanlar, insan öncesi yaratıklardır. Meslek sahibi olmak çok önemli bir iştir. Bakın şimdi bu meslek sahibi olmak neyi getiriyor? Rasyonalizmi getiriyor, başka libertan bir düşünce, hazır kalıplar içinde, dar kalıplar içinde yaşamak yerine, bu kalıpların kırılabilmesini daha geniş ufuklu hayatların kurulabileceğini düşündürüyor. Radikal devrimci bir düşünce getiriyor. Başka ne getiriyor meslekler? Bolluk getiriyor, çünkü mesleklerin ortaya çıkışından önceki yönetici sınıfın bütün istediği şey uzak atalarından beri hazır bulunduğu toplumsal sistemi aynı üretkenlik düzeyinde muhafaza etmek, sarsılmamak yani doğu felsefesi ile doğu siyaset felsefesinin terminolojisini söyleyecek olursak nizamı, alemi muhafaza etmek. Ama nizamı alem üretken değilse, o zaman nizamı alemi muhafaza etmekte çıkarı olan bir avuç insanın saadeti uğruna çoğunluğun açlıkla, kıtlıkla, yoksullukla başbaşa bırakılması da siyasal felsefe açısından meşru görülmesi gereken bir şey haline gelmiştir. Kabulü mümkün olan bir şey değil. Mesleklerin ortaya çıkışı bu mistifikasyonu, bu yalancı, yani adaletli ve değişmesine gerek olmayan bir dünya var. Çünkü bu dünya tanrının insana bir bağıdır, armağanıdır, şeklindeki açıklamalarında bir mistifikasyon olduğu açıktır. Her nimet için yaratmıştır insanı Tanrı. Papanın uygun gördüğü tek bir hayat tarzı için filan yaratmış değildir denebiliyor. Mesleklerin ortaya çıkışı insanı dönüştürüyor. Toplumsal hayatı dönüştürüyor. Bilginin biçimi de değişiyor. Bilgiyle etik arasındaki ilişki değişiyor. Çok önemli. Bilgi edilgin, evcil bir bilgi. Nedir, Papanın uygun gördüğü bilgiler hayata aktarılır. Papanın uygun görmediği bilgiler papalık kurumunun uygun gördüğü yerlerde muhafaza edilir. Gülün Adı romanını okuduysanız, orada

göreceksiniz her bilgi papalık için değerli , ama kendisi denetlerse. Yani bütün alemi sarsmayacak biçimde bilginin kullanılmasına izin verir papalık. Nizamı alemi sarsacak bilgiler ise papanın saygı gösterdiği bilgilerdir, ama halka ya da kısıdan ifade edecek olursak, hayata ulaştırılması, aktarılması tehlikelidir ve mahzurludur. Mesleklerin ortaya çıkışı bu denetlemeyi zorlaştırmıştır. Meslekler özgürlüğünü sözle değil, hayatta işleyen işlerlik kazanabilen değerler haline gelmesini kazanmıştır. Günümüze doğru bu gelişmeyi izlediğimiz vakit ne görüyoruz? Tüm bu söylediklerim zannediyorum, 19. y.y. ikinci yarısına kadar aşağı yukarı bu minval üzerine gitti. 19.y.y. çok önemli, sadece mesleklerin gelişmesine değil, müziğin gelişmesine baktığımızda da aynı gelişmeyi görüyoruz.

19.y.y. sonunun (öncesi Fransız Devrimi), tabii ki ondan önceki başka şeyler. Ta nereye kadar gidebiliriz. Bu hazır bulunan, dar, mevcut tek bir dünyayla yetinmemek, onun yerine yenisini, daha yenisini, daha da yenisini kurabilmeyi meşru görmek; bu zihniyet nerden başlıyor? Belki inanmayacaksınız ama Aristoteles'le başlıyor. Aristoteles çok farklı bir insan, o ne diyor. Gelişkin makinalar bulununcaya kadar hiç değilse insanlığın bir bölümünün özgür olabilmesi için bir diğer bölümünün köle olarak istihdam edilmesi gerekiyor. Çünkü insan doğadan, doğanın hazır olarak ona sunduğu şeylerle geçinmek düzeyini çoktan geçmiş. Doğanın üretebildiği yılda 10 elma, insanlar çoğalmış 20 elma yiyecek kadar kalabalık olmuş ya da hayat anlayışı değişmiş. Sırf elma yemekle yetinmiyor insanlar başka şeyler, komposto yemek istiyor. Komposto yemek için porselen lazım. O lazım bu lazım. Adab-ı muâşeret kuralları lazım. Bunları üretecek eğiticiler, rahipler, konserveciler, pazarlamacılar birsürü insanlar gerekiyor. Tarihin gelişmesi için biliyorsunuz. Bu sürecin güzel tarafı var, çünkü, milyonlaca sene daldaki elmalar bitmese bile düşünün ne kadar kuru bir hayat sadece elma yiyorsunuz. Elmanın kompostosu olur, bilmem pestili olur. Onu olur bunu olur. Başka yaşgününde elmalı pasta yersiniz, evlenme yıldönümünde elmasız pasta yersiniz filan; hayatımız zenginleşir. İnsan hayatının zenginleşmesine bağlı olarak mesleklerin yine işlev edindiğini görüyoruz. Ama nereye kadar. Bütün bu özgürleşme bolluğa erişme çabaları Fransız devriminden sonra Avrupa'da aşağı yukarı 1850'lere gelinceye kadar yaşanan olaylar yeni bir sınıfın toplumlarda hem iktisadi hayatta, hem politik hayatta hem de kültürel hayatta dominan bir duruma geçmesini sağlıyor. Birçok düzenlemelere rağmen, bir çok düş kırıklığına rağmen bu sınıfa biz kent soylu, burjuvazi diyoruz. Burjuvazi sözü meclisten dışarı öyle mi demek gerekiyor bilmiyorum. Yahut adı lazım-değil mi diyeceliğiz, benim çok saygı gösterdiğim bir düşünür var, Marx. Biliyorsunuz Marx'ın bir sözü var, çok hoş birşey. Şu; yani çok dramatik bir söz. Diyor ki kendisi; egemen sınıf oluncaya kadar hayatta yarattığı değişikliklerden ötürü

tarihin en ileri sınıfıdır burjuvazi. Ama kendisi egemen sınıf olduktan sonra da, bilimde ve teknikte yarattığı, önünü açtığı bunca gelişmelerden sonra hala insanın özgürleşmesine başlıca engel olduğu için, bu rolü üstlendiği için, tarihin bu inanılmaz derecedeki ilerici sınıfı aynı anda tarihin gelmiş geçmiş, görülmüş görülecek en geri sınıfı haline dönmüştür. Bu çok dramatik bir söz. Bu sözü burada servet düşmanlığı yapmak için filan söylemiyorum. Onunla ilgili değil, şunun için söylüyorum; insanın değişmez diye inanması gerekli görülen bir toplumsal hayattan kurtulması çok güzel bir şeydir.

Yani tükenmeyecek yeni yeni ufuklar var önümüzde diye yola çıkılmış Ortaçağın sonunda, burjuvazinin Avrupa ülkelerindeki kültürde, ekonomide, politikada dominan duruma gelişinden sonra ise akla insanın geleceğine ilişkin bir çok inançsızlıklar başlıyor. Bu inançsızlıklar bilimin ve teknolojinin ufkunun tükenmesinden değil. Bunlardaki gelişmenin yeni egemen sınıfın toplumsal durumuna zarar verebileceğinden kaynaklanıyor. Endişeler buradan kaynaklanıyor. Bakın bu yeni durum neye yol açıyor? Bu yeni durum bilimin ve insan aklının bolluk, özgürleşim ve eşitlik yolunda sağlayabileceği gelişmelerden alakonulmasına yol açıyor. Üretim ve tüketim eş zamanlı olarak planlanabiliyor. Ama nerede? Meslekler dediğimiz insan ilişkilerinin açıkça görülebildiği yerlerde değil, bürokratik örgütlenmeler şeklindeki teknolojinin ve iktisadi kuruluşların içiçe yani bir ucu araştırma kuruluşu bir başka ucu da üretim, paketleme, satış vs. Böyle bir örgütlenme ortaya çıkıyor. Bu örgütlenmeler bürokratik örgütlenmelerdir. Bürokratik örgütlenmenin rasyoneli insan özgürlüğüyle insan umutluluğuyla değil, örgütün kendi iç mantığıyla olur. Dolayısıyla artık insanın bolluğa, insanın özgürlüğe kavuşmasından çok o örgütlenmenin nedeni olan yatırımlaşmış paranın kendisini yeniden üretmesi söz konusudur.

Dolayısıyla çok hızlı anlatacak olursak mutluluk, bolluk, eşitlik filan gibi şeylerden çok düpedüz paranın en kısa zamanda daha çok para dönüşümünü sağlamak üzere kendi ölümünü kendi bağrında olmak üzere yeniler ve giderek sağlık, mutluluk ve özgürlük gibi şeylerden çok, modern zamanların hayat tarzında (bir anlamda ihtiyatlı bir şekilde söylecek olursak) yani karanlık dönemde, yani Ortaçağ'da diyelim insanın mutluluğu, özgürlüğü gibi şeylerden çok kendi ölümünü bağrında saklayacak biçimde ürünler üretilmeye başlanıyor. Yani bu bürokratik örgütlenim; örgütlenme içinde yapılan üretim sürecinin amacı bolluk, özgürlük, hastalıkları iyileştirmekten filan uzaklaşarak paranın biran evvel daha çok para biçiminde geri dönmesini amaçladığı için herşey. Bunun en bizi rahatsız etmeyecek biçimini modada görüyoruz. Moda denilen kurallara göre yapılan üretimin amacı en kısa zamanda ölümünü de beraberinde getirecek bir ürün ortaya çıkarmak ki üretim süreci devam edebilsin. Mesleklerin durumuna baktığımız vakit bu meslekleri icra eden insanların top-

lum içindeki yerine baktığımız zaman şunu görüyoruz. Modern zamanların temel özelliği soyutlanmış insan ilişkilerinde yürütülüyor. Evvelden soyutlanmamış sıcak, yakın insan ilişkileri içerisinde yapılan mesleki üretim veya etkinlikler servisler şimdi bürokratik organizasyonların içinde yapılıyor. Bunu belki akıllarımızda kalsın diye çarpıcı bir örnekle renklendirmek istiyorum. Savaşta da bunu görüyoruz. Savaşta biliyorsunuz, Persler Helen ülkesine saldırdığı vakit, o zamanlar kimlere aferin denmiş, bravo denmiş, madalya verilmiş. Savaşan insanlara, madalyayı kim vermiş. Savaşa katılan başka insanlar verdi. Günümüzde ülkelerin uzak yerlerinde yapılan madalya dağıtımı bürokratik karar mekanizmalarıyla yapılıyor.

Şu kadar gümüş yıldız, şu kadar mavi yıldız verelim mi filan ve böylece patates soymadan öte savaşta rol oynamayan, ama çavuşa itiraz etmeyen adamlar madalya alıyor. İyi savaşan, savaşta en tehlikeli yerde arkadaşını kurtaran adam madalya almayabiliyor. Biz buna ne diyoruz. İlişkilerin rolleri yüklenmesi, denetlenmesi ve ödüllendirilmesi dahi çok soyut insan ilişkilerinde bürokratik insan ilişkilerinde. Tınaklarını cilalayan bir hanım o da tayin ediyor. Vietnam Savaşında gümüş madalyayı kaç kişi alacak sekiz mi, kırkaltı kişi mi? Ölenler değil zaten ölenlere madalya vermiyorlar. Ölenlere değil ama, iyi savaş çıkaramayanlara olmayabiliyor. Şimdi mesleklerini getirdiği bu değişiklik günümüzde tersine bir gelişme gösteriyor. Meslekler otomatların yapabileceği hale geliyor. Evvelden her mesleğin, yaptığı işin kültürel politik boyutu varken bunlardan soyutlanıyor. Sonuçta ürünlerin, üretim süreçlerini en son noktada yer alabilen meslekler, görülen durum odur ki, varlıklarını muhafaza ettirecekler ama diğer meslekler tasfiyeye uğrayacaklar.

Yani nedir mesela;

YÖNETİCİ: - Hocam bunu 2.turda acaba yapsak çünkü bir gelişim oldu, çok güzel bir gelişim oldu. Mesleklerin geçmişinden bugüne kadar geldik. Sanırım 2.turda belki ütopyalara ya da tasarımlara geçeceğiz.

- Ben o zaman sözümü bitireyim. Şunu söylemek istiyorum, ürünün nihai safhasında, yani müşteriye azatıldığı, sunulduğu yerdeki biçimiyle, rolleriyle eczacılık olacaktır, avukatlık olacaktır.vs.. Bütün bunlar bürokratik kuruluşlar tarafından yüklenecektir ve sonuçta eczacılıkta kalmak isteyen için yapılabilecek tavsiye herhalde "fizik" çok öne geçecektir; eli yüzü düzgün olmak, satış yeteneği olmak filan . O bakımdan eczacılık bilgisinden çok güzellik yarışmalarındaki 85-56-87 filan gibi görüntüler gelecektir gündeme.

- Buna eczacılığın şansı diyebilir miyiz? (Gülüşmeler)

- E... herhalde.

YÖNETİCİ: - Efendim çok teşekkür ediyoruz. 2. turu da düşünüyoruz. Süreyi tekrar hatırlatıyorum. 10 dakikalık bir bölümü de sizlerin sorularına açacağız. Şimdi efendim, bilimsel, teknik metafizik gelişmeler... Hocamız özetlediler, ve mesleklerin doğuşu ve gelişimiyle temellendirdiler. Bugüne geldik. Bir ayrıntı , ayrıntının uzmanlığını da beraber getirdi. Öyle zannediyorum ki, yani artık genel olarak bir makinanın bilgisi değil, uzmanı değil, makinanın ayrıntısının uzmanı gibi. Ama bir yandan da burda şu soru var, acaba bu ayrıntının uzmanlığı bir yandan insan ihtiyaçlarını çok daha mükemmel bir biçimde karşılamayı düşünüp bize sevinç verirken bir yandan da, acaba tümel bir bakışı mı engelliyor. Yani artık o mesleğin diyelim, o vida uzmanlığının kendi penceresinden sadece bakışı mı getiriyor? Ufuklar mı daralıyor bakışlarda. Bunda bir takım sorular var çünkü şöyle hatırlıyorum ben. Filozofların; gerek antik filozofların, gerek aydınlanmacı filozofların değil birçoğu aynı zamanda bilimle son derece ilişkisi olan bilim adamı, fizikçidir, matematikçidir. Artık bu ortadan kalktı. Bunlar hep soru. Toplumbilimsel bir yorum sözkonusu, tarihsel yorumlama söz konusu, şaşırtıcı teknolojik gelişmenin karşısında ulusçu akımların varlığı sözkonusu. İnsan -teknolojik yarar sözkonusu. Kime göre teknoloji? diye bir soru var. Şimdi efendim. Başka bir meslekten bir uzmanımıza yöneliyoruz. Zannediyorum ki bu soruları ve daha bir çok başka soruyu cevaplayacak. Efendim Mimarlar Odası Başkanı Sayın Yücel Gürsel'den rica ediyoruz.

Mimar Yücel GÜRSEL

(Mimarlar Odası Başkanı)

Teşekkür ediyorum. Özellikle de bir meslek örgütünü bence çağımızın çok temel sorunlarından biri olan Türkiye'de derli toplu ele alınmamış olan bir sorunu böyle bir platforma getirilmesi son derece takdir edilecek bir girişim. Efendim geçenlerde bir gazetede İtalya'da ki bir skandal ortaya çıkmıştı. Bir şebeke halinde sahte dişçiler, bu tabiki bizim ülkemizde de sözkonusu ve bu işi yapan bir örgüt haline gelmiş. Sağlık Bakanlığı'nı da güç durumda bırakan ve hatta Tabip Odası'nı da içine alan bir skandaldı bu.

Bizim ülkemizde de aslında buna benzer skandallar var ama biz ciddi bir hesaplaşma platformu yaratamıyoruz. Her konuda, mesela hemen size somut örnekler vereceğim. Bir apartmanın 5. katında yaşıyorsunuz. Aklınıza gelmiyor. Ya da gelse bile çaresi yok, acaba onu yapan mimar mı inşaat mühendisi mi, yoksa müteahhit mi? Onu kontrol etmeyen bir yerel yönetim mi diye. Aslında çok büyük bir skandal bu. Yani 5. katta rutubet içinde yaşanan ya da buğulanan buğu yapan bir doğrama içinde yaşamak. Fakat bu konuda bir eleştiri platformuna gittiğiniz zaman da meslekler aşırı bir şovenlik içindeler.

Gerçekten dünyada bir ulusçuluk tehlikesi var ama, ülkemize indirmediğimiz zaman meslekler kendi mesleklerine yapılan eleştirilere karşı son derece muhafazakar bir tavır alıyorlar. Yani kendilerini eleştirecek platformu yaratmadıkları gibi dışardan gelen eleştiriye karşı da son derece tutucu şoven bir davranış gösteriyorlar. İsterse bu Kapıcılar Derneği olsun, isterse Mimarlar Odası olsun, Tabip Odası olsun, isterse Devlet Teşkilatı olsun. Fakat dünya bütün bunları aşan ciddi bir hesaplaşma içinde; hesaplaşma derken bütün boyutlarıyla. Doğu bloku dediğimiz ülkelerde bir hesaplaşma içindeler. Batı dünyası da ciddi bir hesaplaşmaya girmek mecburiyetinde. Fakat en sarsıcısını biz yaşıyoruz. Bizde toplum sanki büyük bir fırtınanın içinde, kaosun içinde.

Anayasasını, yasasını yeniden yapmanın sancılarını yaşıyor. Tam böyle bir dönemde meslek örgütlerini kendilerine ilişkin değerlendirmeleri erkenden yapmazlarsa yine onları dışardan bir anlayış, onların gerçeklerini tayin edecektir.

Çünkü bizim örgütümüz 1954 yılında kurulmuştur. Ama yine de imar yasasından önce kurulmuştur Mimarlar Odası, ama bir şekilde Batıdaki bir meslek örgütü modeli getirilmiştir ve onun 2 temel ekseni vardır. 1. si mesleğin hak ve menfaatlerini korumak. 2.'de mesleğin gelişmesini sağlamak. Biz ona gelişen demokrasi mücadelesi içinde yeni misyonlar vermişizdir. Ülkenin çıkarlarını koruma misyonu vermişizdir ve ama bu daima bir çekişme konusu olmuştur. Her yeni anayasada siyaset yasağı getirmenin dolaylı biçimi olarak; meslek hak ve menfaatleri dışında davranmayın diye. Tabii bu da bize bir miktar nerden mirastır? Herşeye rağmen lonca örgütlerinden mirastır. Lonca teşkilatlarının, ama kendi içinde bir yönüyle olumsuz da olsa, bir yönüyle lonca teşkilatlanmadan mirastır. Bir yapı loncasında, herhangi bir yapı ustası acaba mümkünmüdür ki yanlış bir bina yapsın. O lonca teşkilatı pabucunu dama attı mı mesleğini uygulayamaz. Demek ki bizim geleceğe ilişkin bazı perspektifler geliştirirken geçmişini yeniden ve yeniden yorumlamak ve değerlendirmek mecburiyetimiz vardır. Geçmişini doğru değerlendirmeden asla geleceğe ilişkin sağlam bir perspektif geliştiremeyiz. Bu tabii çok açık sanayi devrimi belki de insanlık tarihinin kendi geçmişini yarattığı en büyük kesintidir. Yani sanayi üretimi lonca üretimini ortadan kaldırmıştır. Aynı zamanda bütün kültürel ilişkilerini kesmiştir, geçmiş kültürel dönemlerle.

Ama çok önemli bir avantaj getirmiştir ortaya, bilimsel yöntemini geliştirmiştir. Yani geçmişini inceleme fikrini getirmiştir. Darwin çıkmıştır, ortaya Adem babadan gelmediğimiz kanıtlamıştır. Ya da biz bugün ne yapıyoruz? Evrenin oluşumunu inceliyoruz, niçin inceliyoruz ya da güneş sistemini inceliyoruz. 4 milyar 5 milyar öncesini inceliyoruz. Niçin inceliyoruz. Ancak uzayın fethi o geçmişini doğru kavramakla mümkündür. Geçmişini doğru

kavramadan geleceği inşa etmemiz mümkün değildir. Bunu bir ilkesel hareket noktası olarak belirttikten sonra hemen bazı ipuçlarını (yakın geçmişe yönelik) belirtmek istiyorum. 1960 'larda Türkiye'de biz her şeyi tartışırdık, bilimsel yokluğu tartışırdık, yani uzmanlaşmanın, bilim adamını miyoplaştırdığını o derinlemesine bakarken global sorunlarla bağlantısını kopardığını, insanla toplumla olan ilişkilerini görmediğini ve bunun bir sakınca olduğunu, uzmanlaşmanın yarattığı bir sakınca olduğunu, uzmanlaşma ne kadar gerekli ve zorunlu ise ama yine de tartıştık bunu. 1980'lerde daha da karmaşık bir hale geldi. Uzmanlıklar bu sefer de birleşmeye başladılar, yani son derece uzmanlaşmışken biyolojinin bir dalı ile nükleer araştırmanın bir dalı yeniden uzmanlaşmanın birleşmesi gibi sorunlar çıkmaya başladı. Genetik mühendisliği gibi, biyolojiye mi, kimyaya mı, fiziğe mi dayandığı belli olmayan ama çok temel bloklarla birleşmeleri zorunlu kıldığı yeni uzmanlaşmalar çıktı. Fakat bunun gene de insanlığın önünde içinde olduğu sonderece karmaşık sorunları ya da temel tehditleri çözemediği de ortaya çıktı. Herhangi bir sorun artık bir yanıla hukuki, bir yanıla etik alanları derinden irdelemeye başladı. Yani, acaba imar hukukunu Türkiye'de hukukçular mı geliştirebilir mimarlar mı geliştirir sorunu tartışılacak sorundur. Bütün dünyada genetik mühendisliğinin getirdiği ya da işte cinsiyet değiştirecek teknolojiler bir hukukçu tarafından mı çözülecektir, bir sosyal bilimci mi çözecektir, yoksa bunu yaratan bilim adamı mı çözecektir? Bunun getireceği sorunları, tehlikeleri, böyle temel sorunlarla karşı karşıya kalan meslekler gerçekten kendi saygınlıklarını kaybettiklerini göz önüne alırsak (ki kaybetmekte) bugün Türkiye'de ben kendi mesleğimden biliyorum, bir mimar bir müteahhitin yanında hiçtir. Dolayısıyla mimarlık ülkemizde toplum karşısında saygın bir meslek olma durumunu yitirmişti. Aslında ben bunun diğer meslek dalları için de geçerli olduğuna inanıyorum. Acaba bu sadece o mesleklerin kendilerinin kendi durumlarını yeterince geliştiremediklerinden mi kaynaklanıyor, yoksa çok genelde dünyanın içine düştüğü çıkmazların yarattığı sorunlar mı bunlar? Tartışılması gereken 2.bir eksen.

Biz belki rastlantı diyeceğimiz bir sebepten dolayı, (belki de II. Dünya Savaşının yarattığı çok temel sorunlardan dolayı) Mimarlar, dünya çapında örgütlenmiş nadir bir meslek örgütü. Yani II. Dünya Savaşı öylesine büyük bir yıkımı yaratmıştı ki kentlerde; bu kentlerin yeniden inşası sürecinde uluslararası bir problem olarak ortaya çıkmış. Bu olay Birleşmiş Milletler gibi bir örgütü UNESCO 'yu yaratırken, UNESCO statüsünde bir Uluslararası Mimarlar Birliği diye bir örgüt yaratmış. Bu örgüt deney aktarımı, bilgi aktarımı için 3 yılda bir genel kurul yapıyor ve ben kendi mesleki alanımdan çok net biliyorum ki mimarlık bütün dünyada kendisini tartışıyor. Bunlardan çok anlamlı gelecek olan birkaç taneyi iletmek istiyorum. 1984 yılında Kahire'de toplanan

U.M.B.Kurulu Kongre konusu olarak (ki bu kongreler 1 hafta filan sürüyor) temel bir konuyu içeriyor. Mimarlığın geleceğini tartışıyor. 85 yılında U.M.B. Genel Sekreteri aynen şunu ifade ediyor. Diyor ki, mimarlığın giderek özellikle konut yerleşmelerinde toplumların maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılayamaz hale geldiğini ve arsa spekülasyonu karşısında mimarlığın yenik düştüğünü söylüyor. Yani hem bir taraftan hangi nedenden dolayı mimarlık bu duruma düşüyor, bunu ifade ediyor. (Yarı şoven bir davranışla söylersek, firavunlar döneminde firavunlardan sonra gelen en saygı değer meslek, Protokolde hemen sonra geliyor) Tanrı'ya çok yakın bir adam Firavun, tanrının kendisi. Bu da Tanrıdan sonra geliyor. İsmi kullanılabilen tek meslek dalı. Öyle bir meslek dalı bugün, yani 20.yüzyılın bitimine 10 kala saygınlığını yitirmiş. Toplumun temel ihtiyaçlarını, maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılayamaz hale geldiği, onun en üst düzeydeki yetkilisi tarafından ifade ediliyor. 1987'de toplanıyor U.M.Birliği İngiltere'de Briton da . Briton bildirisi dediğimiz bildiri çıkıyor ortaya. Bakınız orada ne deniyor. Geçmiş yıllarda, (tabii bu yakın geçmiş) Tasarımcıların önerdikleri çözümlerle kazandıkları güven birçok durumda sarsılmıştır. 60'lı yılların iyi niyetli birçok politik kararı sosyal ayrımlara, yani varlıklı ve varlıksız kesimleri, ekonomik ve sosyal değerlendirmeleri , 70'lerde ve 80'lerin başlangıcında projelerin yani mimari projelerin problem çözme düzeyindeki yaklaşımların etkisiz kaldığını göstermiştir. 1987 yılında bir yaşam çevresi oluşturmanın tasarımdan çok bir yöntem sorunu olarak ele alınması konusunda bir görüş birliğine varılmıştır. Şimdi hepimiz biliriz ki mimar deyince, mimar ne yapar; proje çizer, tasarım yapar. El üstü mimar da, en iyi proje çizen mimardır. Masa başına oturulur, çizilir. Uluslararası örgüt diyorki artık mimarlık bir tasarım meselesi olmaktan çıkmıştır. Bir yöntem meselesidir diyor. Böyle köklü bir kritik yapıyor mesleği konusunda, mesleğin geleceği için son derece köktenci bir dönüşüm kararı alıyor kongre ve bu kararın hemen takibinde 1990 yılında toplanıyor U.Mimarlar Birliği .

Ve genel konu olarak da, temel sorun olarak da teknoloji karşısında mimarlık ve kültür karşısında mimarlığı değerlendiriyor. Yani kültür bizim geçmişimizi büyük ölçüde ilgilendiriyor. Teknoloji ise geleceğimizi ilgilendiriyor bu ilişkinin çelişme noktasında mimarlığın yeniden tanımlaması, bu olan bir genel kurul toplanıyor ve gene bu genel kurulun sadece bizim bu toplantımızı ilgilendiren birkaç paragrafına değinmek istiyorum. Onları sizlere iletteceğim.

"Mimarlığın kültürün bir ifadesinin olduğunu ve bir toplumun görüntüsünü yansıttığını, insanın uygun koşullarda barınabilmek ve farklı yaşam biçimlerine uygun sosyal olanaklara ulaşabilmek için duyduğu gereksiniminin bireyin hakları gelenekler ve özgürlükler gözönünde tutularak

varılacak bir temel hedef oluşturduğunu..." (görüyorsunuz uç noktaların sentezi olarak görülüyor bireysel haklar, gelenekler ve özgürlükler) Gene bir paragrafı iletıyorum: "Mimarın rolü, her ne kadar gerek tarihsel olarak, gerekse özü itibariyle çevreye ilişkin kültürel, teknik, simgesel-ve ekonomik verilerin bütünleşmesi ise de, bu sürecin toplumsal ve demokratik bir uzlaşma kazanmasının giderek daha gayretli olduğunu işaret ediyor" Yani mimarlık mesleği bugün bütün dünyada ama özellikle ülkemizde yönemsiz olarak değişim sancısını yaşıyor ve artık mimarı bir proje çizen insan olarak değil insanlara yaşadıkları çevreleri konusunda sosyal ve toplumsal önderlik yapan ve bunun için de toplumun değişik kesimleri arasında toplumsal ve demokratik uzlaşmaları öneren ve bunun için çaba gösteren bir sorumluluk alanı olarak tanımlıyor. Tabii bu bir ölçüde benim kendi düşüncelerimi de katarak ifade ettiğim birşey, yani bir mimar böyle bir müteahhitin al şunu şu arsa üzerine bu projeyi çiz demesine boyun eğmeyen, inadına insan yerleşmeleri için o yerleşmelerde, insanlara bazı doğru yaşama biçimleri öneren, o doğru yaşama tarzlarını gerçekleştirmek için siyasetler arasında siyasi kuruluşlar arasında, yönetimler arasında demokratik uzlaşma problemlerini çözmeye çalışan bir misyona sahip oluyor. Bu gerçekten son derece niteliksel bir değişimdir, çünkü zaten kentlerimiz artık yaşanmaz hale gelmiştir. Zaten gezegenimiz giderek yaşanmaz hale gelmektedir ve bu değişim aslında bütün meslek dallarını da kökünden ilgilendirmektedir. Bugün ciddi bilimsel araştırma yapan ve çok özel bir pil yapan bir uzman, o pilin dünyayı nasıl yüzbinlerce, milyonlarca kere üretildiği zaman dünyayı kirlettiğini görmek yani o yaptığı uzmanca işin global olarak neye malolduğunu (insanlar ve doğaya) bilmek mecburiyetindedir. Bu temel değişiklik tabii. Bir ölçüde 1960'larda tartışılmıştır bu olay, ama bugün denilebilir ki artık bu meslek dalı yaptığı yani sorumluluk alanının doğayla olan ilişkisini, toplumla olan ilişkisini yeniden tanımlamak mecburiyetindedir. Yani bu isterse doktorluk olsun isterse eczacılık olsun mesleki faaliyetlerin doğayla, toplumla ilişkisini yeniden irdelenmelidir. Bu ciddi bir özleştirme platformu yaratmak demektir. Şöven yani mesleki şövenlikten uzak tutmak demektir. Şimdi ben sormak istiyorum.

Ben bir vatandaşım ve doktora gidiyorum. Doktor büyük bir mesleki özgünlük içinde inceliyor ve bir reçete yazıyor. Ancak eczacı okuyabiliyor. Hasbelkader hastalanan bir insan sağlık konusunda duyarlı bir insandır. Sağlam bir bünyeye sigara içmeyin dersiniz aldırılmaz bir genç delikanlı. Ancak böbrekleri rahatsız olan bir insan böbrekleri konusunda sağlık kültürünü edinmeye hazır haldedir. Demek ki tıp mesleğinin genelde herhangi bir şekilde gelen kimseye sağlık kültürünü vermek gibi temel bir sorumluluğu olmak gerekir. Elbette iyi doktor yani meslek odası bunu tanımlıyor, mutlaka tanımlıyor. Ama bu genel mesleğin temel bir sorumluluğu olarak yasalara, anayasalara

geçmiş değil. İyi doktor bunu yapıyor. Avukat çok ciddi bir kamulaştırma davasında acaba o kamulaştırmanın getirdiği olağanüstü değer artışlarından, (Keban barajı istimlakları yapıldığında köylünün elinden vekalet alan avukatlar milyarder oldular) Köylülerin haberi yok. Uzmanlık, uzmanlık o uzmanlık sahibine öylesine büyük avantajlar veriyor ki, Tarlabası yıkılırken biz idari yargıda planı iptal davası açtıracak avukat bulamadık. Bütün avukatlar bedel artış davaları öneriyorlardı. Çünkü bedel artış davalarında kazandığı zaman hisse alıyordu yıkılan binanın değeri üzerinden. Demek ki her mesleğin toplum karşısındaki sorumluluğunun yeniden tanımlanması geleceğe ilişkin hayati bir sorun. Aksi bir taktirde zaten paranın egemen olduğu bir toplumda mesleklerin saygınlığı da giderek sıfırlanıyor.

YÖNETİCİ: - II. Turumuz da var biliyorsunuz. 15 dakika ile sınırlarsak sanırım II.turda da ilginç görüşlerinizden yararlanacağız.

- Ben de zaten bitiriyorum. İki eksen; her uzmanlığın toplum karşısında ve genel olarak doğa karşısındaki sorumluluklarının yeniden tanımlanması gerekir diyorum. Teşekkür ederim.

YÖNETİCİ: - Teşekkür ederiz efendim. Efendim söz sıramız hocamız Prof. Dr.Türkan Saylan'a geldi. Sanırım kendileri daha çok sağlık alanını asal çizgi olarak değerlendirerek, meslekler ve gelecekteki durum üzerine bize neler söyleyecekler. Buyrun efendim.

Prof.Dr.Türkan SAYLAN

(İ.Ü.İst.Tıp Fakültesi)

- Sayın Başkan, değerli konuklar. Yeni bir Çağa doğru meslekler ve gelecekteki durum konusunda bu panele katılma bana çok kısa bir süre önce önerildi. Ama herşeye rağmen bu konuda oldukça fazla düşünen, oldukça yankı bir kişi olarak bu panele katılmayı zevkle kabul ettim. Çağrıldığım için çok teşekkür ediyorum. Gerçekten meslekler bir evrim içersinde. Zaman zaman devrimler içersinde bir yerden bir yere geçmişten geleceğe doğru gitmekte. Bu mesleklerin kendilerinin dışında mesleği yapanlar ve bu mesleğin uyguladığı insan kesimi var. İnsan, doğa, hayvan. Ben bu sağlık meslekleri içinde tıp mesleğinde uzun yıllardır çalışıyorum ve kendimi bir akademisyen değil bir pratisyen olarak görüyorum. Çünkü doğrudan doğruya insanla uğraşmanın memnuniyeti içindeyim. Yani doğrudan insanla uğraştığım zaman kendimi daha mutlu hissediyorum. Tıp ve benzeri sağlıkla ilgili mesleklerde öylesine açmazlar içine girmiş durumdayız ki teknoloji ilerledikçe, bilgilerimiz

arttıkça insanlara daha iyi ufuklar açacağımıza, çok defa (belki genelleymeyiz ama) onları çok daha kötü duruma getirebiliyoruz diye düşünüyorum. Villiam Saroyan'ın bir romanının adıydı hoşuma gider "Kaybeden Kazanıyor". Adepta kaybeden kazanıyor veya kazanan kaybediyor. Böyle bir çelişki içindeyiz. Örneğin uzmanlaşmak diyoruz, özellikle tıp dalında ve birçok dallarda son derece ince hassas uzmanlaşmalara girildi. Bunu iş bölümü adı altında yapıyoruz. Bütün dünya bunu yapıyor. Tabii yansımaları da bize geliyor. İş bölümü yaparken eğer bir araştırma, çok küçük bir konuda derinlemesine araştırma yaptığımız zaman mutlaka çok daha yararlı olacak, çok daha olumlu randımanlı sonuçlar alacağız. Çünkü bir tek spesifik konuda kafamızı yormak durumundayız. Bu başlangıçta böyle, baktığımızda çok güzel ama bu uzmanlaşma gitgide öylesine ayrıntıda uzmanlaşma haline geldi ki ve öylesine işbirliğinden yoksun hale geldi ki işbölümü yapıyoruz, işbirliği yapamıyoruz. Hatta işbirliği yapamadığımız gibi zıtlaşma ve de kutuplaşma durumuna geliyoruz. Mesleklerimizde belki yükseliyoruz, bilgilerimizde kısıtlı fakat derinlemesine bilgilere sahip oluyoruz, kendi alanımızda konuştuğumuz zaman mangalda kül bırakmıyoruz. Öteki insanlar o konuları bırakmış vaziyetler ve sadece bizim belli konuyu çok iyi bildiğimizi düşünüyorlar ama arada kaynayan insan olmakta diye düşünüyorum ve ben bunun acısını kişisel olarak hergün yaşıyorum. Çünkü insana veya hastaya tek yönlü bakılmaktadır. Hasta hangi uzmana başvurursa o uzmanın gözlüğüyle değerlendirilmektedir. Bu tabii özellikle bizim toplumumuzda değil, bütün toplumlarda aynı şekilde olmaktadır. Ama biz de bunu fazlasıyla güncel olarak yaşıyoruz. Hasta eğer bir cerraha gidip midem ağrıyor derse midesinin ameliyat edilmesine karar verilmektedir. Eğer bir dahiliyeciye gidiyorsa, ameliyat edilmesi gerekiyorsa bile klasik tedaviye alınıyor, dolayısıyla öncelikle dahiliyecilerin kendi aralarında işbirliğine varmaları sözkonusu değildir. Diş hekimliğine baten takılıyorum.

Diş hekimleri giderek ağız içini öyle parsellere ayırdılar ki bir gün diyorum üst dişlerle alt dişler arasında da dallanma olacak ve biz hangi dişimiz ağrıyorsa ona göre bir kürsüye gidip dişimizi yaptıracağız. Ama hasta dişhekimine başvurduğu zaman ağzından şikayetçi, yemekleri yutamadığından, hazmedemediğinden, ağzının içinde yara olduğundan v.s. şikayetçi ama öylesine bir taraftan bir tarafa sürükleniyor ki hasta şaşkına dönmüş vaziyette. İşte ondan sonra piyasada birtakım nalbant dişçiler türüyor. Çünkü onlar hiç ses çıkartmadan bütün dişleri söküp, yeni protezler takıyorlar. İnsanlar da böylece rahatlayıp gidiyorlar. Bu biraz uç bir örnek ama insanların dişlerine baktığım zaman öyle Karadeniz ve Doğu Anadolu'daki insanların hepsinin böyle acayip protezleri olduğunu görüyorsunuz. Çünkü sonuç alamıyorlar. Örneğin hastanın bütün olarak algılanması bitmiştir diye düşünüyorlar. Bu sadece bizde değil. Tıp eğitiminin başında bize hastaları an-

latırken yatak numaraları ile anlatırlardı. İlk şaşırdığımız olgu bu idi. Beş numaralı hastanın işte lösemisi var , onbeş numaralı yataktaki kanser ve şaşırdık. Niçin bu hastaların isimleri söylenmiyor diye. Bugün bu çok daha geçerli oldu. Hasta sayısı arttıkça işler daha da pratikleşti. Hastaların yatak numaraları var. Filimleri var, raporlar var, insanlar bu raporların üzerinde konuşuyorlar ve reçeteleri yazıyorlar. Hasta ister anlasın ister anlamasın ve %99.9 hastalar yapılması gerekenlerin hiçbirini anlamadan ve sorulması gerekenleri sormadan hekimden çekinerek, korkarak odayı terk ediyorlar. Hasta uzmanlık dallarına göre tek yönlü değerlendiriliyor demistik ve tek yönlü tedavi ediliyor. Bir dalda yapılan çalışmalar sonuç vermezse bu sefer doktor bu hasta iyileşmedi deyip, bir başka dala bir kağıt parçası ile hastayı göndermektedir. Bu gün tıp fakültelerinde asistanlar arasında yaygındır. Bir asistan bir hastasını alıp bir başka bölümü , konsültasyona gitmeyi bile gerekli görmemektedir. Yani işbirliği unutulmuştur adeta. Bugün bir dermatolog (ki ben bir dermatoloğum); akciğer dinlemeyi, nabız saymayı gereksiz saymaktadır. Bu benim görevim değil demektedir. Ama hastasında belki o anda akciğeri ile ilgili bir şikayeti olabilir. Öylesine bölünmüş bir durumdayız ki, bu insanlar için son derece zararlı bir durum oluşturuyor. Bir çok insan çarpıntısı, terlemesi, sıkıntısı olduğu için psikiyatri kliniğine gönderilir, zaten biraz beğenmediğimiz her hastanın psikiyatrik bir bozukluğu olduğuna derhal karar veririz ve hastayı psikiyatrye göndermekle tehdit ederiz veya göndeririz. Sen ruh hastasının kardeşim deriz, göndeririz. Bilirsiniz belki birçoklarınız ne kadar çok troid bezi fonksiyon bozukluğu olan kişiler çıkar. Senelerce bunlar psikiyatri tedavisi görmüşlerdir ve hekimin aklına önce troid kontrolü yaptırırım ondan sonra psikiyatrye göndereyim düşüncesi gelmez. Çünkü o kadar kopmuşuzdur ki kendimizden ve önyargımız öne geçmiştir. O anda hastadan kurtulmak için yapacağımız ilk şey odur.

Bizim yine büyük dertlerimizden biri de moda olan hastalıklardan insanların sürünmesidir. Örneğin bu moda hastalıklardan birtanesi de allerjidir ve birçok hasta allerji kliniklerinde iğnelenmektedir senelerdir ve bu iğnelenmelerin sonunda ne gibi bir kontrikasyonlar çıkacağı da pek belli değildir. Biz bu durumda allerji tedavisi görmüş uyuzlar yıllarca allerji testi geçirmiş psoriasis görmekten yılgnlığa düşmekteyiz. Yani tek gözlükle yapılan sağlıkcılık olumlu bir sonuç vermemektedir. Mesleğin bütünlüğünü en azından uygulamada korumak zorundayız ve insanın bütünlüğünü yeniden işletmek ve en azından uygulamalı bilimlerde onu ön plana çıkartmak zorundayız. Yani makinanın vidalarından birtanesini sıkın insan olabiliriz. Ama makinanın kendisini de tanıyan bir insan olmak durumundayız. Bu mesleki haz açısından da çok önemlidir zannediyorum. Çünkü insanın bütünüyle ilişki kurduğunuz zaman onun bozuk olan parçalarını daha kolay keşfedebilirsiniz

ve daha kolay tedavi edebilirsiniz. Tıp bilimi açısından bunun özellikle çok çok önemli olduğunu düşünüyorum. Gelişen teknoloji kimi meslekleri eğitmekte midir? Böyle bir soru ile karşılaşıyoruz. Gerçekten gelişen teknoloji karşısında insan çok garip bir çelişkili duruma düşmüştür. Teknolojinin gelişmesi insanlar içindir. İnsanlar var diye , doğa var diye teknoloji gelişiyor. Güya bize daha iyi bir gelecek sağlasın, insanlara daha uzun bir ömür sağlasın diye. Ama ne oluyor, insanlar daha iyi tektik ediliyorlar. Daha uzun yaşatabiliyorlar belki. Özellikle A.B.D.'de çok gelişmiş sağlık teknolojisi içinde insanlar hergün çeşitli makinalara girerek, laboratuvarlarda kanları incelenerek hastalıklarının tanısını almakta ve tedavi görmekteler. Ama en çok psikiyatriste ve psikoloğa giden insanlar da Amerika'dadır. Çünkü o insanlar böyle makinalaşmış sağlık sorunlarının çözümünden hoşlanmamaktadırlar. Bu bütün insanlar için geçerlidir. İnsanlar hekimiyle, sağlıkçısıyla yüzyüze olmak onun ellerinin kendi vücuduna dokunmasını ve kendisini incelemesini istemek durumundadır. En yüksek eğitim görmüş teknolojiye en çok inanmış insanlar için bile bu geçerlidir. Biz buna benzer bir olayı kendi yaptığımız bir çalışmada yaşadık. Dermatolojik kliniğine cinsel ilişki ile bulaşan hastalıklarla ilgili bir telefon olayı kurduk. Yani hastalar bize utandıkları, sıkıldıkları için gelemiyorlar. Bize telefonla başvursunlar da bu yaklaşımı onlara telefonla verelim. Daha sonra rahatlıkla bize gelsinler diye. Herkes başlangıçta güldü, ne yapacaksınız bu komik bir olay diye. Oysa ki bu bütün dünyada bu hot-line denen şey çeşitli bağlamlarda işliyor ve biz öylesine telefonlar aldık ki sayın dinleyiciler, hem de bunlar Almanya'dan, Avustralya'dan Türkler'den. Diyorlar ki biz burada doktorlarla iletişim kuramıyoruz, derdimizi anlatamıyoruz ne olur bizi dinler misiniz?

Yani bu trajedi komik bir olay. Kara mizah adeta ve böylece insan ne kadar yarıldığını, teknolojisinin hiçbir şekilde insanlara gerçek anlamıyla, ruhsal ve bedensel olarak bir sağlık sağlayamadığını ve bunun için de insan faktörünün unutulduğunda hiçbir sonuç alınmadığını sifıra sifır elde var sifır olduğunu gördük. Yine buna benzer şekilde Hollanda' da bir arkadaşın kız kardeşi Malign Melanon'dan ölüyor. Kendisi de buna benzer bir belirti çıkarıyor. Hekimlere bunu bir türlü anlatamıyorlar. Bir bağlantı kuruyor kendisi. Acaba ablam gibi ben de hastamıyım diye; konuşturuyorlar. Burada adet böyle değil. Bak patoloji raporunda birşey yok, şüphe var ama tekrar yapacağız, üç ay, beş ay sonra sana biopsi diyorlar. Kadıncağz bir şüphe içersinde kalıyor. Tesadüfen ben o sıralarda o ülkede bulunuyordum. Bana açtı konuyu çok şaşırdım. Kendi hekimliğimizin yetersiz olduğunu düşünüyorum ama başka ülkelerde gelişmiş teknolojinin çok geliştiği ülkelerde de hekimler hastalarla ilişki kurmada çok kıskanç kalıyorlar. Onlara bu dinleme olanağını vermiyorlar ve pek çok insan da o olanaktan yoksun. Daha sonra incelediğimde huzursuz

olduğunu gördüm. İşte bunun karşısında insanlar kendi savunmalarını oluşturuyorlar ve bugün tekrar alternatif tıp dediğimiz çeşitli tedavi yöntemleri çıktı. Bunların bir kısmı belki geçerli olabilir, çok saygıdeğer olabilir. Ama birçoğunun da şaklabanlık, hokkabazlık, şarlatanlık olduğunu ve insanların ne yazık ki yeterli bilgilendirilmedikleri için ve hekimlere yani pozitif bilimlere güvenmedikleri için bu şarlatanların elinde ne hale geldiklerini ülkemizde yaşayarak görüyoruz. O halde insanlar teknolojinin amacı olacağına giderek aracı haline gelmişlerdir. Yani bulunan yenilikler insanlar üzerinde denenmektedir. İnsanların burada hiç sözü geçmemektedir. İnsanların seçenekleri sorulmamaktadır, insanın beklentilerine en ufak bir şekilde değinilmemektedir ve bu şekilde davranışın doğru davranış olduğuna da insanlar yani uygulayıcılar inandırılmaktadır. Teknoloji insanları rahatlatmadığını, mutlu kılmadığı gibi onları aldatmaktadır. Dikkat edin aldatmaktadır sözcüğünü burada kullanmak istiyorum. İnsanlara ya ümit vermektedir ya da korku sarmaktadır. Yani gerçekçilikten uzak bir şekilde istediği bilgiyi vermekte, istediği şeyi empoze etmektedir.

İletişim dediğimiz büyük canavar insanlara istediği her şeyi yaptırabilmektedir ve yaptırdığı şey de o insanın özgür seçimi şeklinde olmaktadır. Dolayısıyla teknoloji insanı mutsuz kılmaktadır. İletişim teknolojisi geliştikçe mağazin basında insanlar her gün sağlık haberlerini almaktadırlar ve her gün kendilerini şu ya da bu hastalığın pençesinde ölmek üzere hissetmektedirler. Ben kendi meslek hayatımda, gördüğüm her on hastadan sekiz tanesine hasta olmadığını söylüyorum ve gerçekten hasta olmadığını görüyorum. Ama binbir çaba ile randavular alarak bana kadar gelip kendisinin çok tehlikeli bir durumda olduğunu komşularından, gazetelerden, eczacılardan veya var sayımlardan çıkardığını söyleyebiliyor.

Bu son derece acı bir durum ve düşünmemiz gereken bir durum. İlaç teknolojisine bir nebze değinmek istiyorum. Bu gelişmeler insanlara ne sağlıyor? Yüzlerce, binlerce antibiyotik türedi ve her gün başımızda bir çok represantan bu yeni antibiyotikleri bizlere sunmak için onların son derece olağanüstü özelliklerini bizlere anlatmak için etrafımızda cirit atıyorlar. Yine kanser ilaçları, insanlığın hizmetinde gibi görülen kanser ilaçlarının sürekli reklamları yapılıyor ve hekimler de pek fazla, iyice ben de öğreneyim de bunu ondan sonra uygulayayım demeden önüne konan ilk ilacın reçetesini kolayca yazabiliyor. Bunlar gerekli mi gereksiz mi. Ben gereksiz olduğunu düşünüyorum. Bunca yıldır ikinci ya da üçüncü sınıf antibiyotik yazdığımı hatırlamıyorum. Bu kadar da çok hasta gördüğüme göre hiç gerek olmadığını da görüyorum. Ancak çok gerekli olduğunda kullanılacak ilaçları biz günlük hayatımızda rahatlıkla kullanıyoruz ve bunun yan etkilerinin de ne olacağını o an kesinlikle düşünmeden. Kanser için de böyle. Bir çok hastanın kanserden değil kanser

tedavisinden kaybedildiğine inanıyorum ve kanser tedavisi sırasında hastaların neler çektiğini gördüğümüz zaman birşeylerin yanlış olduğunu da bazen hissedebiliyorsunuz. Yine teknolojik gelişimin ekonomiyle bağlantılı olduğunu görüyorum. Yani ilaç araştırmaları insan sağlığı için yapılan ilaç araştırmalarının genellikle ekonomik gücü olan insanların hastalıklarına yönelik olduğunu da düşünüyorum ve bunun böyle olduğunu da gözlüyorum. Çünkü yoksul insanların hastalıkları ile ilgili özellikle enfeksiyon hastalıkları ile ilgili çalışmalar çok daha az. Ama diyelim ki kanserler ilgili araştırmalar çok daha fazla oluyor ve diyorum ki neden hala tam işleyen bir doğumkontrol yöntemi bulunmadı. Çünkü insanlar üreyecek ki ilaç tüketilsin, alet tüketilsin. Alet teknolojisinde yine insanların sömürülmesi ile geliyor. Manyetik rezonansın söz etmek istiyorum kısaca, bir de taş kırma aletinden. Bu iki alet biliyorsunuz şimdi insanların en büyük düşü. Herkes bu aletin içine girmek, kendi hastalıklarını anlamak ve taşlarını yok etmek istiyor. Geçen yıl Almanya'ya gittiğimizde bize tesadüfen Münih Üniversitesinde bu iki alet sunuldu, gösterildi ve bizim insanlarımız dediler ki bu aletleriniz artık ne kadar çok talep görüyor. Ne kadar çok kullanıyorsunuz bu manyetik rezonansı bu taş kırma aletini. Hayır dedi Almanlar bize. Biz artık eski konvansiyonel araştırma yöntemlerimizi o kadar çok kullanıyoruz ve bunlara o kadar az başvuruyoruz ki; %10-15. Taş kırma olayında da yine öğretim üyesi arkadaşlar dediler ki artık ne kadar artmıştır talep. Evet gelenler artıyor ama biz o kadar seçiyoruz ki %10-15'i geçmiyor taş kırma aletine aldığımız. Çünkü belli koşullar gerekiyor. Geri kalan hepsini ameliyata gönderiyoruz. Halbuki gelişmekte olan ülkelerde bunun tamamen bir oyun haline getirildiğini ve insanların sömürüldüğünü de görüyoruz. Bu geri kalmış ülkelerde, paralı geri kalmış ülkelerde de çok vardır.

Suudi Arabistan'da bir laboratuvar görmüştüm. Paketinden açılmayan yüzlerce aletin başında birtakım Singapurular çalışıyorlar. Suudilerin hiç böyle çalışmaya niyetleri yok. Ama sadece gösteriş için aletlerle donatmışlardı. Yine siyasal çekişmeler içersinde tıbbın hatta eczacılığın , fizik ve kimyanın yeri tartışılması gereken bir konu. İnsanlığın iyiliği ve mutluluğu adına bulunan her teknolojik gelişme dikkat ederseniz yine onu ve onun eserlerini yok etmekte kullanılıyor. Nobel dinamiti bulmuş, bugün insanları öldürüyoruz. Nükleer enerji bulunmuş bu gün biz bunu silah olarak kullanıyoruz. Mikroplarını araştırırken mikrobik silahları buluyoruz ve aletlerimizi, bulduğumuz teknolojik aletleri insanlara işkence etmede kullanıyoruz ve hekimleri de bu işkenceye alet ediyoruz. Dolayısıyla şunu söylemek istiyorum; teknoloji insanla birlikte tüm doğayı yok etmektedir, Tüm kültürü yok etmektedir ve buna da kültürü yok edilenin beynini yıkıyarak yapmaktadır. Biz insanlar Afrika'yı kurtaralım diye Afrika'yı açlığa mahkum etmişizdir. Amerika'yı kurtaralım

diye Amerikalı yerlileri yok etmişiz, Avusturalya'yı kurtaralım diye Avusturalyalıyı yok etmişiz.

Sonuç olarak yeni çağa girerken başta insana ve doğaya yönelik tüm meslekleri, ben bu kadar söylemek istiyorum, 20.yüzyıldaki başdöndürücü gelişme, değişme ve olayların sonuçları getirdikleri ile göturdükleri dikkate alınarak yeniden değerlendirilmesi, teknolojinin olumlu yanlarının korunmasının örneğin besin, enerji, sağlık, insanın zararına olan tüm teknolojinin, silah teknolojisi gibi yok edilmesi ve en büyük canavar olan iletişimin ne yolla olursa olsun insan onuruna ve insan yararına kullanımın sağlanması gerekmektedir diyorum. Belki de gelecekte insanın ve doğanın varlığı ve bütünlüğünü koruma uzmanlığı diye bir uzmanlık oluşacaktır diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

YÖNETİCİ: - Teşekkür ederiz efendim. Efendim sayın konuşmacılar söz aldıkça, mesleklerin bugünü ve geleceği üzerine karamsar demiyelim de biraz koyu gri bir tablo ortaya çıkmaya başladı ve gerçekten de öyle zannediyorum ki durum böyle. Dolayısıyla bütün bu sorunların ya da içinde yaşanan bütün bu durum, değişik meslek alanları da olsa bu durumun geleceğe göre tasarımlarımızın oluşmasıyla, bu gün gelecekteki olumsuzlukların olumlu bir hale dönüştürülmesi imkanı doğar zannediyorum. Eğer geleceğe ilişkin tasarımlarımız yoksa, geleceğe ilişkin bugünden şikayetlerimiz de yok demektir. Bugün ki şikayetler tıpkı mesleklerin, gerideki, önceki yıllardaki durumu ile nasıl bugünü karşılaştırıyorsak, bugünkü durumu da geleceğin tasarımıyla karşılaştırmak durumundayız, diye düşünüyorum.

Şimdi efendim bir başka boyut; çok boyutluluğu kollayan bir başka boyuta geçiyoruz. Bu boyut, sanat boyutu. Söz Sayın Ahmet Leventoğlu'nun. Zannediyorum kendileri bu sanat boyutu içerisinde kendi özel ilgi alanı olan tiyatro üzerine söz edecekler.

Ahmet LEVENDOĞLU

(Tiyatro Sanatçısı-Öğretim Görevlisi)

- Teşekkür ederim Sayın Ayyaz ve değerli dinleyenler. Burda aranızda sanat üzerine çok değerli sözler söyleyebilecek başka yetkin kişiler var. Sayın Prof.Oskay gibi, Sayın Yücel Gürsel gibi ve Sayın Ülkü Ayyaz'ın kendisi gibi. Ama burda bir konu bölüşmesi tasarlandığı için sanat çerçevesini ele almak daha çok bana düştü. Ben de bunu kendi alanım olan tiyatro üzerinde ele alacağım tabi . Ama önce daha genel bir çerçeveden , sanat geneli gibi bir çerçeveden girmek istiyorum söze. Daha önce şunu da söylemek gerekiyor bundan önceki konuşmacıların da değindiği gibi ve bu oturum içeriğinde de

yer aldığı gibi teknolojinin ileri yüksek teknolojinin günümüzde kimi meslekleri yok ettiği, ezdiği ortadan kaldırdığı gerçeği tabii karşımızda duran somut bir gerçek ve bundan yola çıkarak önümüzdeki çağda bunun daha büyük boyutlarda böyle olabileceğini öngörmekte olası. En başta sanıyorum böyle bir deyinme yapmak gerekiyor. Sanat geneli diye bir çerçeveye geçtiğimizde önce biraz genişletilmiş bir çerçeve içerisinde bakmak istiyorum. Sanatlar ve zanaatlar gibi. Biraz daha geniş bir çerçeve içinde. Burdaki ayrımda sanıyorum şöyle tanımlanabilir. Sanat bir yaratı ürünüdür. Zanaat dediğimiz şey ise bir becerinin ürünüdür. Hangi dalların sanat ya da zanaat sayılıp sayılmayacağı da tabii ki bir tartışma konusu olabilir. Ama örneğin bir oymacılık, işlemecilik gibi giderek halıcılık gibi uğraşın ki bunları zanaat içine koyuyorum ben şu anda önümüzdeki çağda eriyebileceğini görmek olasıdır. Çünkü beceri ürünü oldukları için bunlar teknolojik beceri denen şeyin karşılığını kendi yerine getirebilecektir. Ama sanat ürünü denen şeyin karşılığını teknoloji ne ölçüde üstlenebilir. Bu bizi başka bir noktaya getiriyor. Sanatta teknoloji zaten günümüzde sanat yaratısında devreye girmiş durumda. Pek çok alanda örneğin müzik sanat dalını ele alırsak, düşünersek bugün gelişmiş klavyeli müzik çalgıları var hepimizin bildiği gibi. Bu çalgılardan istenen tempoyu istenen ritmi elde etmek olası buna ek olarak istenilen müzik türüne uygun. Bir ritmi, tempoyu ve diyelim rock müziğinde ya da tangoda veya rastgele istediğiniz bir müzik kalıbını da elde ediyorsunuz ve bunun üzerine kendi çaldığımız şeyle bir müziği tamamlayabiliyorsunuz ama görüldüğü gibi burda bu yaratılan yani ortaya çıkan bu bestenin yüzde ellisi aygıtın katkısıyla olmuş oluyor. Belki yüzde elliden fazlası. Film alanından örnek vermek gerekirse gene hepimiz izliyoruz son yıllarda özellikle çizgi filmde insan yani çizgi film tekniğiyle üretilen insan ile gerçek insan bir filmde karşı karşıya gelebiliyor, iç içe olabiliyor. Yapıları çok farklı olmasına karşın karşılıklı oynayabiliyorlar. İnsan, çizilmiş bir mekana atlayabiliyor ve bunun tersi de olabiliyor. Çizilmiş bir insan, çizilmiş bir mekandan başka bir mekana geçebiliyor filmlerde.

Resimden örnek vermek gerekirse gene biliyoruz ki bugün bilgisayarlar resim yapabilmekte. Tabii bunun sanatsal yanı, sanatsal değeri tartışılabilir ama, böyle bir şeyin olası olduğunu biliyoruz. Bir bilgisayarın kendi kendine resim yapabildiğini biliyoruz. Grafik dalına gelince orda çok daha ileri bir durum karşımıza çıkıyor. Teknoloji yalnızca devreye girmekte kalmamış bu sanatı nerdeyse devralmış durumda.

Şimdi bu verilerden biraz daha ileri giderek önümüzdeki çağda, yani ileride ne olacağı konusuna geçerek yine aynı doğrultuda örneklerle belki önce şunu söylemek gerekiyor ki, söylenecek şeyler bir ölçüde verilere dayanıyor olsa bile bir ölçüde tabii ki kehanet olmak zorunda çünkü ilerisini tam olarak görebilmemiz 10 yıl sonra 30 yıl sonra 50 yıl sonra nasıl aşamalara geli-

neceğini tam olarak görebilmemiz olası değil dolayısıyla bir ölçüde kehanet olmak zorunda söylenen şeyler.

Şimdi gene müzik örneğine geri dönersek sanıyorum ilerde tüm verileri bir aygıtta bir müzik aygıtına yükleyerek , tamamlanmış bir beste elde etmek olası olacak. Bu aygıtı kullanan kişi belirli düğmelere basarak, şurda piyanonun girmesini ve si be mol majör çalmasını istiyorum diyecek ve önce coşkulu bir ezgi istiyorum diyecek, arkasından yaylılar şurda girsin ve buruk bir ezgi ortaya çıksın diyecek ve aygıt bunların hepsini sağlayacak. Nasıl sağlayacak-Seçenekler getirecek, belki 100 tane ve belki 1000 tane. Bu kalıba uygun olan ben size şöyle bir müzik parçası yaptım, besteledim diyecek. Aygıtın başında olan kişi bu 100 tane ya da 1000 tane örneği dinleyecek ve seçimini yapacak; dolayısıyla ortaya yalnızca düğmeye basan bir insan ve beste yapan müzik aygıtı çıkacak.

Film örneğine geri dönersek demin sözünü ettiğim çizgi ile gerçek görüntü öğelerinin iççeliği ilerde sanıyorum öyle boyutlara varacak ki belki gerçek insan, yani oyuncu kalmayacak, ortadan kalkacak bunu şöyle gerçekleştirecekler belki; görüntü üzerine yani fon üzerine oyuncu çizilecek, sonuçta gerçek oyuncu olmadan bir film karşımıza çıkabilecek. Böyle birşey şu anda bize fazla fantastik görünüyor olabilir. Ben de bunu şu an fantazi olarak görüyorum ama ne kadar hızla nerden nereye vardığımız düşünülürse bir noktada önümüzdeki çağın bir noktasında böyle biryere gelineceğinin düşünülmesi çok hayal unsuru olmasa gerek.

Yontu sanatında, heykel sanatında gene teknoloji büyük ölçüde devr alacak bu sanatı. Yontucu sanıyorum şu kadarını yapacak, malzemesini belirleyecek. Ben ahşaptan ya da tunçtan ya da demirden bir yontu yapmak istiyorum dedikten sonra bunu basit bir grafik ile bir aygıtta yükleyebilecek ve aygıt bu grafiği gene yontucunun belirlediği malzeme ile gerçekleştirebilecek, yapabilecek, imal edebilecek.

Karikatür sanatında gene yapan kişinin işleri çok aza inecek. Karikatür yapmak isteyen kişi gene bir bilgisayara gidebilecek ve bir konu verecek. Diyelim ki Özal - Başkan Bush arasında geçen en son telefon görüşmesi üzerine bana bir şaka, bir espiri üret diyecek. Tabi ki o tarihte söz konusu kişiler bu kişiler olmayacak ve ne mutlu ki olmayacak, karikatür bu verilen veri üzerine yine 100 tane, 1000 tane şaka, espri üretilip ortaya koyacak, bunlar arasında seçilecek. Bunun nasıl bir çizgiyle gerçekleştirmek istediğini de gene yükleyecek aygıtta ve gene 100 tane veya 1000 tane çeşitli biçimlerde ve çeşitli çizgilerde seçenekler ortaya koyacak. Bunlar bir araya geldiğinde bir karikatür oluşacak, ama tabi böyle bir durumda gene karikatür yapan kişinin işlevi he-

men hemen sıfıra değilse bile çok az bir orantıya inmiş, indirgenmiş olacak. Bütün bu söylediklerimiz bizi şöyle bir noktaya getiriyor, ilerde teknolojinin çeşitli sanat dallarındaki işlevi, çeşitli şekillerde artacak; yani sanatın tümü için genel bir değerlendirme yapmamız kanımca olası değil.

Malzemesi insan olmayan sanat dalları, yani burda malzeme derken ortaya konan türündeki insan olmayan sanat dalları yontu örneğinde olduğu gibi, resim örneğinde olduğu gibi burda inceden hazırlanan bir yaratı sözkonusu ve bu yaratı, hazırlanan şey tamamlandığında yaratı süreci bitmiş oluyor, yani başka bir etmenle karşılaşması gerekli değil artık bunun.

İkinci kategori belki malzemesi yarı yarıya insan olan sanat dalları diyebileceğimiz kategori. Burda gene birkaç örnek vermek gerekirse filmi alalım ele ve birkaç aşamalı olarak düşünelim. Filimde birinci malzeme bildiğiniz gibi bir metin, senaryo ve bu cansız bir malzeme. İkinci malzeme, ikinci aşamadaki malzememiz oyuncu, yani insan, yani canlı bir malzeme. Üçüncü aşamasında ise ortaya çıkan bir film şeridi, yani bir selüloit madde ve yine cansız. Müzik örneğine geri dönersek yine aşama aşama düşünersek: I. malzeme müzik metni, yani nota, cansız. II. malzeme icracı yani insan yani canlı, fakat bu icranın yaptığı iki şey iki farklı noktaya bizi götürebiliyor. İcracı bir konser verirse, dinleyiciyle birlikte tamamlanan bir süreç oluyor bu, dolayısıyla canlı bir süreç oluyor. Oysa bir topluluk karşısında çalmak yerine gidip bir stüdyoda plak doldurursa icracı, dinleyici katkısı olmadığı için, dinleyici etmeni olmadığı için bu yaratı o anda cansız bir tamamlanma oluyor.

II. kategori olmak benim düşündüğüm, sözedeceğim malzemesinde insandan başka unsurda olan ama kesinlikle canlı olması gereken ve yalnızca karşı karşıya gelebilen iki grup insanla tamamlanabilen oyuncu ile izleyici, oynayan ile izleyen, iki karşılıklı insan grubu ile sonuca ulaşan, tamamlanan sanat dalı ki, bu özelliği taşıyan tek sanat tiyatrosu.

Tiyatro açısından gene demin ki aşamalarla konuya bakarsak; I. malzeme yine cansız ; yani oyun metni. Bu oyun metni ikinci aşamada oyuncuya geliyor. Canlı bir varlığa geliyor. 3. aşamada ise oyun metninin oyuncuyla yoğrulmasından ortaya çıkan sonuç; yani oyun, yani gösteri ortaya çıkıyor. Ancak bu gösteri izleyici olmadan sonuç bulmuyor, tamamlanmıyor. Bir dördüncü etmen araya girmiş oluyor. Ortaya çıkan oyun ya da gösteri ile izleyicinin mutlaka aktif bir birlikteliği gerekiyor; bunun bir sanat eseri olabilmesi için. Bu niteliği ile mutlaka canlı bir tamamlanma, dolayısıyla canlı bir sanat dalı oluyor. Biraz daha açarsak, sonuç tiyatro dalında dediğimiz gibi iki insan grubunun karşı karşıya gelmesi ile tamamlanan ve ürün veren bir sanat ve bu bir oynayan kişi ile bir izleyen kişi arasında bile olabilir. Bir sınır yok. Tek

kişinin izlemesi ve tek kişisini oynaması da bir tiyatro olayını ortaya çıkarmak için yeterlidir. Çünkü bildiğimiz gibi tiyatrodaki bir oyun metni olmadan da, bir yaratı noktasına gelinebilir. Tabii ki % 90 durumda, %95 durumda oyun metni kullanılıyor, ama oyun metni olmaksızın da iki kişinin karşı karşıya gelmesi birinin oynaması ve birinin izlemesiyle tiyatro olayı gerçekleşebiliyor.

Şimdi bu kategorilere geri dönersek kanımca, kendi tahminlerim doğrultusunda bunu söylüyorum, ama sanırım sözünü ettiğim şeyler de belirli veriler getirmiş oluyor karşımıza. I. kategoride olan sanat dalları, bu kategoride teknolojinin devreye girmesi büyük ölçüde olacak sanıyorum. İkinci kategorideki sanat dallarında; teknolojinin devreye girmesi I.ye kıyasla daha az ölçüde olacak. III. kategoride ve tek dal olarak belirlediğim tiyatrodaki ise bu hiç olmayacak ve ne mutlu bize ki olmayacak. Çünkü dediğimiz gibi olayın varlığı için iki insan grubunun canlı birlikteliği gerekiyor tiyatrodaki. Bu canlı birlikteliğide teknolojinin ilerlemiş birimlerinin bile sağlayamayacağına göre, tiyatro konusunda teknolojinin devreye girmesi, duruma el koyması mümkün olmayacak. Peki ne olacak? Tiyatrodaki bazı aşırı bilimsel teknik değişimler karşımıza çıkacak. İzleyenle oynayan çok daha iç içe girebilecek. Birtakım hareketli mekanizmalar sayesinde izleyenle oynayan belki altalta üstüste bir gelecek. Belki bazı mekanizmalar, hareketli mekanizmalar oynayan havalarda dolaştıracak. Buna benzer pekçok bilimsel değişiklikler düşünebilmek olası. Ama orda bitecek. Ondan ötesini teknoloji sağlayamayacak.

Umarım kendi sanat alanım olan tiyatroya bir ayrıcalık tanımış veya bir paye vermiş görünümünde olmadım. Demin açıklamaya çalıştığım gibi özde tiyatrodaki insan malzemesine dayalı bir sanat olduğu için teknolojinin eritemeyeceği bir olgu durumunda bulunduğunu umarım dile getirebilirdim.

Toparlıyorum, fazla uzun sürmeyecek Sayın Ayvaz. Bütün bunlar gelecektekilerin bir yüzü. Bir başka yüzü daha var. Gene bizim için çok önemli. Belirli bir bilim ve uygarlık düzeyine ulaşmış insan ya da ulaşmış toplumlar, kültür ve sanat alanını koruma özenini herşeye rağmen, herşeye karşın sürdürebilmekte. Çünkü bunu yaşamının, sosyal yaşantının bir gerekliliği gibi görmek bilincine varabilmiş, yani bunun herhangi bir kolaylık, rahatlık unusu değil, vazgeçilmez bir gereksinme, hatta bir beslenme gerçeği olduğunun bilincine varabilmiş uygar toplumların insanı. Dolayısıyla bazı mesleklerin devreden çıkmasını bu insan kabul edecektir, etmektedir de. Ama kendisi için önemli bir beslenme olarak gördüğü sanatı ve sanatçıyı devreden çıkarmak gibi bir eğilimde olmayacaktır. Bu da sanatın ilersi için çok önemli bir dayanağıdır. Sanatla uğraşan bizler kendimizi çok şanslı saymalıyız diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

YÖNETİCİ -Ben oturduğum yerden Sayın Levendoğlu'nun yüzünü görmüyorum, ama kendilerinin sesinin o güzel tonuyla bir radyo oyunu dinler gibiydim. Bu güzel ton ileride oyunculuğun kalıcılığı doğrultusunda bana bir sevinç bağısladı. Teşekkür ediyoruz.

Şimdi efendim, bir başka konuğumuz. Doç. Dr. İnci Artan. Kendileri Marmara Üniversitesi İkt.ve İdari Bil.Fak.'den bizi onurlandırdılar. Bu konuda da kendilerinin özel bir çalışması olduğunu da biliyoruz. Buyrunuz efendim.

Dr.İnci ARTAN

(M.Ü. İktisadi İdari Bilimler Fakültesi)

- Çok teşekkür ederim. Şimdi Sayın Oskay ve Sayın Türkan Saylan'ın sözleri doğrultusunda gireceğim konuma. Ben bir işletmeciyim. Onun için işletmeciler açısından olayı ele almak istiyorum. Elbette işletmeler nasıl kuruldu, nereye geldiler ve kimler kurdu? Durup dururken olmadı, nasıl meslekler durup dururken çıkmadıysa ortaya, işletmelerde durup dururken kurulmadı. İnsan unsuru çok önemli. İnsan, eğer genelde düşünürsek, herhangi bir kesintiye uğramadığımız bir hastalanmadığımız ve kazaya uğramadığımızı düşünürsek belli bir süreçte doğuyor, büyüyor, olgunlaşıyor ve daha sonra ölüyor. Bu yaşam süreci boyunca insanın yaptığı bu çalışmalar yaşamını, hayatını devam ettirmek için yapılan çalışmalar. Yani amacı insanın yaşamını devam ettirmek. Bu yaşamı devam ettirirken de insanların bir dolu ihtiyaçları var ve biz diyoruz ki, işletmenin hele hele ekonomi bilincinin ortaya çıkması zaten bu sonsuz olan insan ihtiyaçlarıyla kıt kaynakların karşılaştırılması, kıt kaynakların dağıtımı. İşte bu sonsuz insan ihtiyaçları özellikle Oskay'ın belirttiği gibi gerek bilimin ilerlemesi gerek insanlara yeni ufukların açılmasıyla çok daha değişik boyutlara varmış. İnsanların nüfuslarının artması, çoğalmaları da buna bir başka boyut getirmiş ve insanların artık evlerde, ev ekonomilerinde büyük birimler halinde yaptıkları üretimi, mal veya hizmeti daha büyük birimlerdeki kitleler halinde üretmek ihtiyacı ortaya çıkmış. Tabii endüstri devriminin ve Watt'ın bulduğu buharlı makinanın da bu olayda büyük etkisi var. Çünkü insan emeğiyle üretilen az sayıda malı veya hizmeti makinalarda çok daha fazla sayıda üretme şansına sahibiz.

Böyle olunca insanların ihtiyaçlarını gidermek amacıyla bürokratik örgütler adına verdiği Sayın Oskay'ın ve benim işletmeler diye tanımlayacağım birtakım örgütler oluşmaya başlamış, örgütlerin oluşum amaçlarına baktığımız zaman görüyoruz ki en başta gelen neden veya etken insan. İhtiyaçlarını gidermek için kurulan bu işletmelerin iki büyük amacı var. Bu amaçlarla yola

çıkıyorlar. Birincisi kar elde etmek. İkincisi de hayatlarını devam ettirmektir. Kar elde ettiği sürece hayatını devam ettirecektir. Artı insanların ihtiyaçlarını giderebilecektir diyoruz. Tabii işletmeler nasıl kar elde edecekler? İnsan ihtiyaçlarını gidererek kar elde edecekler. Peki insan ihtiyaçları nelerdir? İnsan ihtiyaçları sonsuzdur. Hele hele insanın en büyük zaafı ihtiyaçları. İhtiyaçların biri bittiğinde diğerinin başlaması ve çok çeşitli olması, insanlar para kazandıkça veya refah düzeyleri arttıkça daha da çeşitlenmesi bu ihtiyaçların işletmelere bir avantaj oluşturmuş ve işletmeler de bu zaafından yararlanarak daha fazla mal üretmeye, daha fazla çeşitte mal üretmeye başlamışlar ve büyük bir örgütsel etkinliklerle ve giderek işletmeler toplumların egemen kuruluşları haline gelivermişler. Bugün gerçekten bakıyoruz ki bütün işletmelerin yahutta örgütlerin empoze ettiği bir takım olaylarla insanlar hayatlarını sürdürüyorlar.

İşte 3-5 sene öncesine kadar , ananası tanımayan Türkiye, bugün artık kişi, ananası mutfaklarına koymaya başlıyor. Eliyle bulaştığı yıkayan, bulaşık makinasında yıkamaya başlıyor vesaire. İnsanlar refaha ulaştıkça, kolay ve kullanışlı olan şeyler sunuldukça insanlar bunu almaya, bunlara sahip olmaya ve bunu bir ihtiyaç olarak görmeye başlıyorlar. Bu da tabii işletmelerin işine geliyor. Şimdi, insan ve örgüt. İnsan ve işletme dediğimiz zaman karşılıklı bir alış-veriş sözkonusu. İnsanlar yaşamlarını sürdürebilmek için belli bir miktar paraya ihtiyaç duyuyorlar. Bu parayı herhangi bir şekilde örgütlerden sağlıyorlar. Ya emeğini veriyorlar, (fiziksel olabilir vs.) yahutta elinde herhangi bir sermaye birikimi varsa kendisi işletme kuruyor. Herhangi bir şekilde hayatını, amaçlarını gerçekleştirmek üzere para kazanmak çabası içinde. Örgütlere bakıyoruz; örgütler de insanlarla iletişim içinde. Örgütlerin de yaşaması için insana ihtiyaç var. İnsanlar olduğu sürece, insanların ihtiyaçlarını giderebildikleri sürece ve insanlara yeni ihtiyaçlar sunabildikleri sürece yaşayacaklar, büyüyecekler ve geliştirecekler. İşte bu karşılıklı ilişki, karşılıklı etkileşim taa endüstri devriminden bugüne işletmeleri çok değişik boyutlarda, çok değişik şekillerde karşımıza çıkarmış. İşletmelerin içinde çok büyük sorunlar var ve bu sorunların içinde bir çoğu, insandan kaynaklanıyor. Çünkü işletmeleri insanlar oluşturuyor.

Teknoloji ne kadar gelişirse gelişsin, ne kadar vida sıkın robotlar yapılırsa yapılsın, ne kadar otomasyon süreçleri konulursa konulsun işletmeler insansız yapamaz. Örgütler insanlar olmadan kesinlikle çalışamaz. Hele günümüzde teknolojinin gelişmiş olduğu ülkelerde bile bakıyoruz, artık işletmeleri veya örgütleri biz tanımlarken insan artı sermaye diyoruz. Diğer unsurları hiç düşünmüyoruz bile ve işletmelerin en önemli kaynağı insan kaynağıdır diyoruz. Ancak meslekler açısından olaya baktığımız zaman değişmelerin olduğunu görüyoruz. Endüstri devriminden hemen sonra kurulan işletmeler insan ihtiyaçlarını gidermek için çok çeşitli mallar üretmişler ve

mallar ürettikçe talebin olacağı düşüncesiyle bütün o an, o zamanki işletmelerin amaçlarının üretim olduğunu görüyoruz. Üretim bazlı işletmeler ne kadar üretirsek o kadar kazanırız, o kadar kar ederiz düşüncesiyle üretime yönelmiş ve bu arada iş bölümü dediğimiz olay gelmiş. Olayı işletmelere getirmişler. Böylelikle günde bir tane üretilen bir ayakkabı günde 1000 tane, 1500 tane bilmem 5000 tane üretilir şekle gelmiş. Daha çok mal üretip, daha çok kazanmak. Böylelikle fazla mal üretmeye başlayınca işletmeler, iş bölümü de başlayınca, kişiler sadece bir vidayı sıkın, sadece bir bandı yapıştırın, sadece bir teli bağlayan kişiler haline gelmişler ve tamamen onların kas gücünden yararlanılmaya başlanmış. Ancak görüyoruz ki belli bir süre sonra işletmelerde bir takım problemler var. Aynı, şimdi Türkan Hoca'nın söylediği gibi, dedi ki bize de teknolojiyle bir takım yeni makinalar geliyor tıpta ve biz bu makinalarla işte hastadan ordan oraya yolluyoruz. İşte makinalara sokuyoruz vs...dedi ve tıpta öyle bir uzmanlaşma varki artık birbirimizi anlayamıyoruz, bütünleşmeye gidilemiyor. Aynı şey işletmelerde de sözkonusu, endüstri devriminden hemen sonra öyle bir uzmanlaşma varki, kişi ürettiği malın ne olduğunu bile bilmiyor. Sadece vida sıkın sabahın 8'inde,7'sinde işine gelip, akşam 4'üne , 5'ine kadar sadece önüne gelen bir kırmızı noktaya bir vidayı koyup, onu sıkın kişi haline geliyor. İşletmelerin amaçları kar, kar elde edebilmek için üretim yapacaklar, üretim yaptıkları malları da satmaları lazım. Sadece üretip, binlerce malı yığmak işletmelerin yaşaması, hayatlarını sürdürmesi ve kar elde etmesi için yeterli değil. Sattıklarında malı görüyorlar ki kalitesiz mallar çoğalmaya başlamış. İşte bütün bunların sonucunda işletmelerin artık kar elde etmekten, yavaş yavaş zarar elde eden işletmeler, kuruluşlar haline gelmeleri, örgütlerin yöneticilerini başka bir noktaya getiriyor. diyorlar ki, işletmelerde bir uygulama yanlış birtakım işler var. Kişiler işlerinden yabancılaşmış. Vidayı bilmem şu kadar sıkacağına sıkıyor, veyahutta önünden geçen bantta geçen malzememeye vida koyarken ikinci cismi unutup.

Tabi malı sonunda satılmaya geldiği anda yahutta müşterinin eline geldiği anda o artık bir vida, bir şey parası, bir elektrik teli vs. değil, bir mamül ve mümül tüketici alıp kullandığı zamanda ne oluyor? x firmasının malı kalitesiz oluyor, işte bu kalitesiz mallar çoğalmaya başladıkça işletmenin içinde bir takım sorunlar, sıkıntılar doğmaya başladıkça bu sadece kol, kas emeğiyle işletmelere emeğini veren ve karşılığını alan kişiler işlerine yabancılaştıkları ve giderek işletmelerine yabancılaştıkları görülmüş ve teknolojinin ortaya çıkardığı birtakım yeniliklerle sanayi robotları dediğimiz, artık bu çok küçük noktaların, çok küçük detayların yapıldığı işleri robotlara, makinalara bırakmaya başlamış. Tabi burada bir başka sorun ortaya çıkıyor. Bu kas gücüyle yapılan ileri robotlar yapmaya başladıkça insanlar ne yapacak? İnsanlarda, bu sefer işletmeler daha nitelikli, eğitimsiz, olayları daha kavram-

sal, bütünüyle gören kişilere ihtiyaç duymaya başlıyorlar. Ve çevreden talepleri, eğitilmiş insan şekline dönüşmeye başlıyor. Ve teknoloji ilerledikçe işletmelerde yeni birtakım yapılar, yapılanmalar görüldükçe eğitilmiş, nitelikleri, yetenekli kişilere ihtiyaç çok daha fazla boyutlara ulaşmaya başlıyor. Bunun yanısıra işletmelerin de zamanla değişimler, evrimler getirdiğini görüyoruz. Üretim işletmeleri olarak başlayan ve sanayi olarak, endüstri olarak başlayan örgütlerin yavaş yavaş yerini daha çok sayıda hizmet örgütlerine, hizmet işletmelerine bıraktıklarını görüyoruz.

Bu bütün dünyada olduğu gibi şirketlerde de aynı şekilde. Şu anda tarım ülkesi olmakla beraber ülkemiz bakıyoruz ki hizmetler kesiminde çok büyük bir artış var. Tabi hizmetler kesimlerinde de yine teknolojinin getirmiş olduğu bir takım yeniliklerin bir takım yeni tekniklerin kullanıldığını görüyoruz. Ama özellikle bazı noktalarda mutlak insan unsuruna ihtiyaç var diyoruz. Ve işletmelere bakıyoruz ki günümüzdeki talepleri değiştirmeye başladı. İnsan unsuru olarak tabiki eğitilmiş, yetişmiş elemanlar derken illa hepsinin üniversite mezunu olması, belli mesleklere sahip olması değil işleri en iyi bilen kişiler olması gerekecek. Bütün bunlar işletmeyi bir bilim olarak çok daha değişik alanlara ve özellikle de insanla ilgili bir dolu alanda çalışma yapmaya itti. Artık bugün işletmeler eleman alırlarken işçisinden genel müdürüne kadar hepsini çok değişik testlerden, çok değişik mülakatlardan, vs.den geçirecek kadrolarına yarayacak, kendileri için verimli olabilecek kişileri seçme yoluna gidiyorlar. Çünkü sonuçta kar elde etmeleri sözkonusu, kar elde etmeleri içinde verimli çalışmalar yapmaları sözkonusu. İnsanlar işletmeleri doğurdu, işletmeler insanlarla büyük bir çatışma, insan ve örgütler arasında şuanda görüyoruz ki büyük bir çatışma sözkonusu. Örgütler çok beklentileri var, örgütleri herkese kucak açmıyorlar. Çok daha eleyerek, çok daha sık eleyerek insanları almaya çalışıyorlar. Ve bu arada tabi görüyoruz ki eğitim çok önemli, artı işletmeler egemen kurumlar, ve egemen kurumlar oldukları için de bakıyoruz insanları çok güzel yönlendirebiliyorlar. Kendi ürettikleri mal ve hizmetleri insanlara çok güzel empoze edebiliyorlar ve bu konuda işte ilctişim dahil, reklamcılık dahil çok fazla alan geliştirdiler. Çıkarttıkları yepyeni bir ürünü eskiden nasıl satacağız diye düşünürken insanları bugün daha ürün piyasaya çıkmadan hazır müşterileri. Potansiyel müşterilerini bulup şu kadar ürünü şu kadar sürede sattık deme şansına sahiptir.

- Biraz toparlayabilirmisiniz lütfen.

- Elbette. Bu kadar insanları, insanlar için çalıştıklarını ve insanların ihtiyaçlarını giderdiklerini iddia eden ve o iddia ile ortaya çıkan işletmelerin insanın yararına olmayan birtakım işleri de yaptıkları ve insanı bir takım noktalarda sıkıntıya soktuğunu görüyoruz. Ama dünya döndükçe görüyoruz ki

geliştikçe ne işletmeler insansız, ne insanlar işletmesiz olmayacaklar. Çünkü artık hiçkimse oturupta yeniden eski zamana dönüp, işte ateşi odunla yakmayı, vs.yi düşünmeyecek. Ancak belli illerde bir savaş vs olurda dünya bu hızından dönerse o zaman yeniden bir dünyanın kurulması yeniden başka türlü bir takım işletmelerin, ilişkilerin olması sözkonusu olabilir. Ancak günümüz koşullarında sürdüğü sürece dünyanın gidişatı ne işletmeler insansız ne de insanlar işletmesiz olamayacaklar diyoruz. Teşekkür ederim.

YÖNETİCİ: - Teşekkür ederiz efendim. Sayın İnci Artan'ın konuşması bana Steinberg'in Gazap Üzümleri romanındaki bir bölümü anımsattı. İşletmeler, tek amaç kar, işletmelerin egemenliği, sanayi robotları derken o bölüm aklıma geldi. Orada da yıllardır zannedirim pamuk ekip biçen köylüler birgün sabah büyük grayderlerle sökülüp atılır tarlalarından. Oraya banka büyük bir bina falan inşa etmeye başlar. Sonra bunlar der ki "....toprak bizim değildi, ama 50 senedir biz ekip biçeriz bunu" , " Nasıl bir sabah attı toprağımızdan, evimizden etti bizi" O zaman ona şöyle der kahramanın biri, "bizi atan bir insan değilki, kime gidip dert anlatacağız? Bir banka bu" der. E bankanın bir yetkilisi yok mu gidip ona söyleyelim; sorusuna karşılık şu yanıt gelir: Banka insan değildir, der. Banka hisselerden oluşur." O aklıma geldi.

Efendim, şimdi yine başka bir boyuta geçiyoruz. Şimdiki değerli konuğumuz da Dr.Yankı YAZGAN. Bakalım Yankı Yazgan bu labirentten nasıl çıkacak?

Dr.Yankı YAZGAN

(M.Ü.Tıp Fakültesi)

- Teşekkürler. Bu eczacılık kongresindeki konuşma için devet edildiğim zaman, Ülkü Bey söylediğinde ne konuşacağımı önce düşündüm. Daha sonra ilk aklıma gelen acaba 1891'deki bir kongrede mutlaka benzer bir konuşmalar yapılmıştı ve 20. y.y.'da mesleklerimiz ne hale gelecek, neler olacak, hangilerimiz yok olacak, hangilerimiz kalacağız şeklindeydi. Hatta 100 yıl öncesine değilde, dönüp baktığımız zaman 2500 yıl öncesine değin uzanan bazı kehanetler veya geleceğe yönelik hayal kurmalara rastlayabiliyorsunuz. Ve bunların büyük bir bölümü yani geleceğe dönük, mesleğin nasıl icra edileceğine yönelik bazı önermeler hala geçerliliğini koruyor. Örneğin Türkan Hanım'ın bahsettiği ve diğer başka konuşmacının da kenarından değindiği bilgiyi, örneğin doktorun bilgisini hastaya anlatmaması veya bilginin artık doktorun bile başa çıkamayacağı kadar çoğalması, kişilerin hastalarına onların durumları hakkında gerekli aydınlatmayı yapmaması veya yapamamasına ilişkin ilk şeyleri mesela hipokratın metinlerinde buluyorsunuz. Hipokrat 2400 yıl önce

aslında bu tavrı bizzat öneriyor sanki bu halimizi o günden öngörmüş gibi. Örneğin diyorki hastalara ilgi gösterirken pekçok şeyi onlardan gizleyin veya hastaya gereğinden fazla birşey söylemeyin ya da hastaya fazla birşey belli etmeyin. Bugün bu hastayla uğraşan hekimler eczacılar, diş hekimleri ve diğer sağlık gruplarındaki insanların herhalde aslında çoğunlukla okullarda öğrendiği tarzda bu. Yani 2400 yıl önce dahi hala geçerli olan yürüyen ama şu anda şikayetçi olduğumuz ve büyük bir ihtimalle 100 yıl öncede şikayetçi olduğumuz bazı şeyler var. Mesleklerimizin, ben psikiyatristim. Tıbbın bir dalı ama, biraz farklı bir dalı. Onun farkı şurada, mesleğinin bazı yönlerini çok vurgulamak zorunda kalan, insan ilişkisinin ön planda olduğu bir dal olduğu için mesleklerin geleceğini düşünürken nelerin değişebileceğini ve gelecekte nelerin olabileceğini düşünme kısmı bazen keyif verici. Aba, ben biraz ince ters bir yanından yaklaşıcağım. Değişmeyecek olan şeyler neler olabilir, yani 2400 ya da 1000'lerce yıldır insan, başından beridir değişmeyen, varlığını sürdüren meslekler, bunların icra edilmiş tarzlarında dış görünüşlerinde olsa bile özünde hemen hemen hiçbir değişiklik olmadan var. Burada benim ilk alkıma gelen ünlü doktorlardan birisinin 19.y.y.'da adını şu anda hatırlamıyorum. Tıp tarihini bir plaseba tarihi olarak tanımlıyor. Burda çoğunluk eczacılar dışında sosyal bilimlerden birkaç kişi var ama plasebanın ne olduğunu kısaca tekrar hatırlatıyorum. İlaç görünümünde ve ilaç olduğu bildirilerek verilen ama tedavi değeri olmayan bir madde diye. Sözelimi fenalık geçirene serum fizyolojik enjeksiyonu yapmak ve ordaki serum fizyolojik bir plasebadır. Çünkü bunu biz ona iyi geleceğini düşünerek ve bir tıbbi tedavi şeklinde uyguluyoruz.

Bu tıp tarihi bir plaseba tarihidir derken bu adam ne demek istemiştir diye düşündüğümde benim ilk aklıma gelen insanlığın başlangıcından beri iyileştiricilik mesleği; bunun adı hekimlik, buyücülük, otacılık varlığını sürdürdüğüne ve bunun her zaman çeşitli araçlar kullandığına göre ve bu araçların bir kısmı bu gün müzeliğe olduğuna göre (yani müzeliğe derken bir iyileştiricilik değeri objektif olarak, bilimsel olarak gösterilebilen bir iyileştiricilik değerleri yok.) Ama şu da bir gerçek ki bu insanlar, yani 100'lerce yıl birtakım bu hekimlere yada iyileştirme, şifa verme işiyle görevli kişilere gelen kişilerin bir kısmı iyileşmiş ki bu adamlar bu izlerini sürdürmüşler. Açıkcası bu işten ekmek yemişler. Bugün yine piyasaya bakıyorsunuz, hekimlik yapanların bir kısmı bilimsel standartlara uymaz gözüken işler yapıyorlar. Hiçbir ders kitabında ya da klasik kitapta rastlanmayacak tedavi kombinasyonları, ameliyatlar veya ilaç tedavileri uyguluyor. Ama bu insanların hastalarının önemli bir bölümü iyileşebiliyor.

Diyelim ki bu insanlar 30 yıl bu mesleği sürdürüyorlar. Bayağı iyi para kazanıyorlar ve kendilerinden razı olan pekçok hastaları oluyor. O zaman bu

tedavi ilişkisinde, yani hekimin hastaya tedavi ilişkisinde gizli olan, potansiyel olarak var olan başka bir yan daha var ki bunun İnci Hanım'ın da vurguladığı yani işletmelerde varlığını sürdüren ve herhalde varlığını sürdürecektir olan bir ilişki yanı var. İlişki yanı herhalde ben kendi gözlüklerimle baktığım zaman biraz daha tıbbi-psikolojik bir gözle baktığım zaman bütün bu doktor-hasta ilişkisinde benim görebildiğim kısmı bu. Yani 2500 yıl önce de bu ilişki vardı, bugünde var, 2500 yıl sonrada olacak. Biliyorum ama bunu iki-üç kuşak sonrasına süreceği de kesin. Neden? Bir kere insanoğlu bugün, biz bunu deneylerle ve gözlemlerle kanıtlamış durumdayız ki dünyaya doğduğu anda itibaren bir ilişki arayışı içersinde. Yani bir bebek annesinin rahminden çıktığında birisiyle ilişki kurma, birisine bağlanma, birisine duygularını belli etme ve ondan duygularını almak üzere adeta programlanmış vaziyette. Bunu içgüdü diyebilirsiniz, dürtü diyebilirsiniz. Tanrısal bir yazgı diyebilirsiniz. Ne dersiniz deyin ama gözlenen bu. Dolayısıyla bu ilişki kurma ve bağlanma eğilimi insanlarda sıfır anından itibaren başlayan bu eğilim hasta-hekim ilişkisinde zaman ötesi bir sabite olarak varlığını sürdürecektir. Bunun başka kanıtları da var. Kendi alanımın biraz dışına çıkacağım ama örneğin edebiyat alanına, yani şiir, tiyatro veya başka bir anlatı tarzında baktığımız zaman 2500 yıl önceki veya o zamana ait metinlere veya daha yeni metinlere baktığımız zaman temaların çoğunun pek değişmediğini, özellikle ilişki çerçevesinde giden kıskançlık, bağlanma, ayrılık, kaybetme çevresinde giden anlatımların hemen hemen aynı olduğunu görüyoruz. Belki ve bunun coğrafyalara göre de pek değişmediğini temel görüntülerin pek değişmediğini görüyoruz. Burdan şöyle bir sıçrama yaparsak, bizim uğraştığımızı yani psikiyatristlerin ve genel olarak ruh sağlığı ile uğraşan diğer meslek dallarının klinik psikolojik gibi uğraştığı için aslında ilişkilerin insanlar üzerindeki etkilerini bir şekilde ele aldığımızı söyleyebilirim. İlişkilerin insanlar üzerindeki etkilerini kimisi psikolojik düzeyde, kişilikteki değişikliklerle veya alışkanlıkları düzeyinde görüyor. Ama bugün yaygın olan inanış ve bilimsel olduğu söylenen inanış, bizi biz yapan pekçok özelliğin, bu biyolojik olsun, psikolojik olsun ilişkilerimiz içinde belirledi ve bu ilişki sistemine bizim sıfırıncı, yani dünyadaki sıfırıncı saniyeden itibaren girdiğimiz ve buna belli bir programlanmışlık içinde girdiğimiz, yönünde.

Geleceğe dönük bir parça hayal kurduğumuz zaman, yani bu geçmişten bugüne hekim hasta ilişkisinde, iyileştirici-iyileştirilen ilişkisinde sabit olan ya da sabit olanın ilişki olduğunu kafanızın bir kenarına koyup düşündüğümüzde, geleceğe dönük olarak baktığımızda bir bilgisayar metaforu benim çok dikkatimi çekiyor. Yani bu benim küçüklüğümdeki işte uzayyolu dizilerinden tutun, şimdi yine pek çoğumuzun artık orda böyle bir bilim-kurgusal, gerçek dışı olarak gördüğümüz şeylerin bir filmde gördüğümüz şeylerin şu anda diyelimki bazılarımızın ofislerinde yada biraz sonra dışarıya çıktığımız otelin resepsiyon-

nunda göreceğimiz son derece sıradan, gayet kolay kullanılabilen aletler olarak önümüzde olduğunu görüyoruz. Bu tıbbi pratiğe de büyük ölçüde bilgisayar yerleşmiş durumda. Örneğin Türkan Hoca'nın bahsettiği gibi bugün Türkiye'de bunu uygulayan var mı bilmiyorum ama açıklaması zor, başkalarıyla paylaşılması zor olan konularda, örneğin cinsel fonksiyonlar konusundaki problemlerde bilgisayarın hastayla görüşmeyi yapması, bir hekimin hastayla görüşmeyi yapmasından daha iyi bilgi toplayıcı olarak sayılıyor. Burada, tabii, acaba bir yabancılaşma mı sözkonusu. Bunu, daha ayrıntılı konuşmak gerek ya da bilgisayarla bir duygu alış-verişi mi oluyor? Bilgisayar bu kişiyi nasıl oluyor da rahat hissettiriyor, diye düşündüğümüz zaman tabii benim ilk aklıma gelen bilgisayarın 16 yaşındaki bir genç kız, işte, ben kürtaaj oldum veya sevgilimle cinsel ilişkim var, dediğinde kaşını gözünü kaldırmaması veya hiçbirşey belli etmese bile Allah Allah tipinden yüz ifadeleri takınmaması yani yargılayıcı olmaması, bu şekilde bilgisayar bizim idealimizdeki bir psikiyatristin ve terapistik özelliklerini gösteren garanti açısından bazen insan-insan ilişkisinden daha üstün oluyor. Burada şöyle birşey var, insan üzerindeki yani insanla-makine, insanla, daha sofistike elektronik beyin vs,yapay zeka arasındaki ilişkide insanın o nesnede bulunduğu, o nesneden kendisine yansıyan şeyler önemli. Söz gelimi güvencbilmesi, başkasına sırrını anlatmayacağını bilmesi ya da demin dediğim gibi kendisi hakkında yargılayıcı düşünmeyeceğini bilmesi şeklinde. Demin bilgisayar metaforu konuşulurken, burda kendi aramızda küçük konuşmaya misafir oldum. Bilgisayarın programını sonuçta tabii, insanlar yapıyor. Ve bizim yaptığımız program ölçüsünde bilgisayarlar hareket ediyorlar. Ve ilişkileri de, bizim belirlediğimiz bir programa göre ilişki kurabilecek bizimle bilgisayar. Bu aslında değişebilecek bir kavram. Çünkü yeni tip bilgisayarlar bir parça verilen programın ötesinde hareket etme zekasına sahip oldukları için sadece bizim verdiğimiz sınırlar içerisinde kalmama olasılıkları var. Düşündüğümüzde belki belli bir zaman içerisinde olayın, ilişkinin bir tarafı insan olmak üzere yine makinelerin bir şekilde işin içine girmesi olasılığı var.

Örneğin simülasyon adı verilen bir nesne varki, yani bindiğimiz zaman, içinde girdiğiniz zaman, (bu Famecity'de var) motosiklet kullanıyorsunuz veya uzay gemisinin içine binmişsiniz duygusunu gerçekten yaşıyorsunuz. Yani beyninizde öyle bir imaj oluşuyor ki, o anda yaşadığınız duygunun, sizde oluşan bütün bedensel vs. değişikliklerin onun gerçeğini yapmış olmanızdan bir farkı kalmıyor. Böyle birşey teknolojik olarak belki başarılabilir ama teknolojik olarak başarılmaya çalışılan sonuçta bizde belirli bir etkiyi oluşturma amacını güttüğünü unutmamak gerek, bizim beklentilerimiz açısından her zaman için bizdeki bazı beklentileri, bizim bazı ihtiyaçlarımızı doyurmaya çalışan belki akıllı, belki akılsız bir takım araçlar

geliştirilmeye çalışılacak. Ve aynı bu biraz önce bahsettiğim plasebo gibi yani bizim ona yakıştırdığımız, onunla ve bizim hayatımıza girdiği andaki rolü ölçüsünde bu makineler de, 2000'li yılların herhalde önemli bir unsuru olacak, bu makineler herhalde hayatımızda önemli bir rol oynayacak. Ama 2000 yıl öncesinde de, kusura bakmayın biraz atmış gibi olacağım ama, 2000 yıl sonrasında da bizim ihtiyaçlarımızda, temel ihtiyaçlarımızda (temel ihtiyaçlarımız derken beslenme, sex, iştah v.s.) biraz daha fazla olarak duygusal ihtiyaçlarımızda bağlanma, ilişki kurma, sıcaklık ve yakınlık ihtiyaçlarımızda bir değişiklik olmayacak, ama bu değişikliği doyurabilen, bu değişikliği uygun bir şekilde karşılayan Ünsal Bey'in bahsettiği tezgahlar, müşteri-tezgahlar ilişkisinde olduğu gibi her meslek dalının 100 yıllar boyu veya 1000 yıllar boyu zamana dayanıklı olarak hayatını sürdürebileceğini sanıyorum. Herhalde eczacılık da bu mesleklerden biri olacak. Peki, teşekkürler.

YÖNETİCİ: - Teşekkür ediyoruz. Eczacılar için güzel bir söz edildi. Ben yeniden onu söylemek istiyorum. "Eczacılık da bu mesleklerden biri olacak" şimdi efendim, son konuşmacımıza geldik. Ben şimdi burda sayın konuşmacılarımıza danışmak istiyorum. Bir ikinci tur mu yapalım? Yoksa sorulara geçip öyle mi devam edelim, Evet, Sayın Levent Kamacık, söz sizin. Kendisi yeni bir boyutta bizleri bilgilendirecektir. Buyrun efendim.

Ecz. Levent KAMACIK

(İzmir Eczacı Odası Başkanı)

- Sevgili Ülkü Ayvaz'a teşekkür ediyorum. Ve müsaade ederseniz sizlerle bir konuyu paylaşmak istiyorum. Bu panellerle ilgili katılma önerisi bana geldiği zaman ve sayın panelistlerin isimlerini duyduğum zaman ve onların alanlarında hakikaten ne kadar yetkin olduklarını bildiğim için önce bir sendeledim ve arkasından kendi öz eleştirimi yaptığım zaman sayın Türkan Saylan'ın, daha önceden dostluğumuza güvenerek söylüyorum şu anda, o gelecekle ilgili yanıklık konusunda benim hiçbir problemim olmadığını düşündüm, bizler hep gündelik yaşamın rutinlerini yaşarken geleceği bir kenara bırakırız, yani onu biz kendi başımıza bile düşünemeyiz diye düşündüm. Ve oturup bir düşünme gereği hissettiğim zamanda öncelikle bana biraz Türkiye'den oturup düşünmenin getirdiği bazı sonuçlar daha yakın geldi. İşte 17 yaşında bir çocuk defterine belli bir kelimeyi yazdığı için gözaltına alındı, tutuklandı. Kadının bir tanesi mevcut yasada, yada işte, resmi ideolojinin toplumsal kültüre yansımalarıyla belgelenmesi sonucu, başka birisi tarafından tecavüze uğradı ve ceza indirimi aldı hanıma tecavüz eden. Biz Türkiye'de hala bunları yaşarken ve biz belkide hala çağı yaşamazken yeni bir çağı yakalamamız o kadar zor geldi ki. Ve sanıyorum ki Türkiye'nin de şu anda çağı yaşamakla olan ilgisi ta-

mamen bu çağı oluşturan ve bu çağın teknolojik gelişmelerini yaratan, sunan kesimin Türkiye'ye açtığı pencere ile bağlantılı. Bugün Türkiye'nin bu gün çağa açılan bir penceresi yok. Bu çağı oluşturan Batılı topluluğu diyorsak, batılı devletler diyorsak, Türkiye'ye bir pencere açular ve bu pencere tek taraflı dışardan açılıyor, bu pencere açıldığı zaman hangi teknoloji bize verilirse, hangi teknoloji gelirse biz o teknolojiyi alıp kullanıyoruz ve o teknolojiyi de gerek düşünme, gerek oluşma, gerekse kullanma aşamasında müdahale etmemenin getirdiği bir eziklik, belki de bir eksiklikle yalanı, kullanıyoruz.

Sayın Türkan Hoca'nın, biraz önce bahsettiği bir elektromanyetik rezarans cihazının Türkiye'ye ithal edilmesi bu teknolojinin, o kapının açılması, belli bir kapitalist üretim ilişkisi içinde daha çok tüketilmesi için getirilmesi, ve çok daha ilginç. Cihazı getirirken ve de bunu Türkiye'ye ilk defa getiren bir tıp fakültemiz, ismini de söylüyorum (9 Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi ilk defa getirdi, kurdu, basın girdisi yaptı, kamuoyuna tanıttı) Fakat cihazla kullanılacak ilacı getirmede. Bunu yapan Türkiye'de bilim üreten, bilimi sunan bir kesimdi. Ve Türkiye'ye geldi, fakat kullanılan ilaç Türkiye'de yoktu. Bu ilacın getirilmesi doğrultusunda bir düşüncesi de yoktu üniversitenin, kaçak ilaç satılmaya başladı Türkiye'de. Ve daha sonra bir mali polis işlemi oldu. Şimdi biz bunları yaşıyoruz ve bunları yaşarken dıştan açılan pencereden de çok fazla sorgulanırız. Kendi adıma bu özeleştirim yapıyorum. Öte yandan bakıyorsunuz yeni bir çağ deniyor. Yeni bir çağ tamamen teknolojiyle bitişik bir çağ. Yeni bir çağda hizmete kolay ulaşma gibi lanse edilen kapitalist üretim süreci artmış, buna karşın tüketici talepleri yine aynı şekilde bir takım medya ilişkileriyle, medyanın güçlendirilmesiyle daha hızlı oluşturulmuş. Sonuç itibariyle bilgisayar, televizyon, telekomünikasyonla sınırlı bir belleksizleşme yada bir tarihsizleşme sürecine girilmiş gibi geliyor bana. Özgürlük ve çeşitlik ütopyasından çok gelişme ve tüketim ilkesine gönül veren iyimserlerin etkinliğiyle oluşan ve biraz da reel sosyalizmin çöküşüyle kapitalizmin bugün için seçeneksizliği noktasında bir daha çok üretim, daha çok tüketim, kişisel bilgisayar, televizyon ve tümü bu kadarla sınırlı kalan bir çağa bakış perspektifi gelmiş. Kişisel televizyonun, kişisel bilgisayarın belki telefona, televizyona bağlanması zincirinde insan faktörünün dışarı çıkması, Kumkapı'da dün akşam gözlerini gördüm gibi bir mesajı sadece bilgisayara yazabileceksiniz. Belki sadece onu insana ulaşmadan, telefonda bilgisayar ekranında görebileceksiniz gibisine bazı ürkeklikleri de beraber yaşadık. Ancak sonuçta insanlar hizmete daha kolay ulaşma noktasında bir talep olduğu zaman ve bu talebi de yanıtlayacak bir kapitalist üretim olduğu zaman ne olursa olsun bu tüketim hızlı bir biçimde oluşuyor. Yankı Yazgan arkadaşım şu anda yok, ancak mesela hipokrat yemininin içeriğini kendisi aktardı. Bu içerik 2400 yıldan beridir devam eden bir içerik. Doğrudur. Bu arada Türkan Hoca'nın da ak-

tardığı birşey vardır. İkisini birleştirdiğimiz zaman şunu görüyoruz, bir talep var. Hasta bilgiye ulaşmak istiyor. Öte yandan Hipokrat yemininde hekim, bilgiyi hastaya aktarmaması konusunda öğüt alıyor. Bu bilgiye hastanın ulaşmadığı noktada bu sefer medyanın gözlenmesiyle, olur olmaz magazin sağlık bilgileri ulaşmaya başlıyor ve burdaki bilgiye ulaşmama aşında birazda belki bilginin özgül tavrından kaynaklanıyor.

Yani 2400 yıl önce Hipokrat diyor ki, sen bilgiyi hastaya verme. Bu bizim yeminimizde de var. Sen bilgiyi meslektaşına ver. Bilgi bizde kalsın. Bu bir mülkiyet tavrı. Bu biraz şovenist bir tavır. Yani bugün konuşacağımız veya konuşulan noktada dün de aktardığım bu şovenizmin dışına çıkılmadığı ölçüde, siz bilginin tekelleşmesini önlemediğiniz ölçüde ve bilgi tekelde kaldığı ölçüde, bilgi yerine ikame edilen, bu şekilde asput veya asparagas bilgiler oluşuyor. Sayın Saylan'ın belirttiği gibi magazin basının suçu yok, magazin basını orda kapitalist bir sistem içindeki yerini alıyor ve bir talebi yanıtlıyor. Burda önemli olan bu bilgiyi sahip olanların bu bilgiyi doğru bir biçimde hastaya ulaştırılması ve medyanın o yanlış bilgi aktarımını engellemesi. Hipokratın 2400 yıl önceki, o dönem için geçerli belki yine tartışılabilir gerçeği veya yanlışı bugün hala sürmesi sonuçta bilgi noktasında bir talebin yanlış yanıtlanmasını gerektiriyor. Şimdi 2400 yıldan bugüne geldiğimiz zaman bizim meslek grubumuzda da aynı sorunların oluşabileceğini düşünüyorum. Bir belleksizleşme, bir tarihsizleşme var. Ben çok karamsar değilim, hala ulusçu tavırların zaman için varlığını sürdüreceği konusunda. Çünkü biliyoruz ki medya ya da telekomünikasyon arttıkça ulusçu tavırlarda sanki biraz biraz azalıyor gibi. Yani Türk toplumu bile artık eskisi gibi Türk milliyetçisi değil ki, 600 yıllık bir Osmanlı geçmişini artık biraz sırtımızda taşımaktan rahatsız olur gibi arasıra çeklerimizde kullanıyoruz. Entegre olduğumuz ölçüde batı toplumlarıyla ya da dünya globalleştiği ölçüde bu ulusçuluk kavramı da azalacak gibi. Önümüzdeki bir notta deniyor ki İngilizce tek lisan haline gelecek, o kadar iddialı değilim, ancak global bir dünya kavramı içinde tamamen tüketiciye ulaşan bir yeni sistem gelişecek. Eczacılık bundan nasibini alacak mı, almayacak mı? Yada eczacılık buna hazır mı, değil mi? Yani Yazgan giderken eczacılık var olacak dedi. Sayın hocam da burda, ikisini birleştirdiğinde, eczacılık belki var olacak ama bilgisayarlı makinaların yanında böyle, standlardaki mankenler gibi eliyüzü düzgün eczacılar var olacak. Yani bunda çok şanslı bir eczacı varoluşu değil. Onun hemen altını çizerek girmek istiyorum, eczacılığa. Eczacılık hazır mı yeni bir çağa. Bence şu anda çünkü forumuda değerlendirdiğimiz zaman eczacılık bugün de çağda değil ki, yeni bir çağa hazır olsun. Bence Türkiye'deki eczacılık bugün önemli bir ölçüde çağın gerisinde kalmış, bir eczacılık. Hala 25 m²'lik yere tekel büfeleri benzeri eczanelerde hem hastaya ilacı vereceksiniz hem kozmetik hizmeti suna-

caksınız, hem öte yandan hastayı bilgilendireceksiniz, hem laboratuvar bölümünüz olacak ve bunu 25m² de yapabileceksiniz. Yapabileceğiniz konusunda da resmi otorite size yetki verecek, ruhsat verecek. Demekki şu anda biz oldukça çağdaş eczacılık olmasa da serbest eczacılık tanımının dışındayız. Peki eczacılık eğitimi hazır mı? Yeni çağa, yeni bir çağa eczacılık hazır mı? Yoksa hala, özür diliyerek söylüyorum ovül yaptırmak peşindeyiz. İşte kakao yoğun bilmem kaç derece ile bilmem kaç derece arasındaki kristal yapısı içinde ezberleterek 3 dönem laboratuvarda öğrencinin yıllarını geçirmek durumundayız? Eczacılık eğitimindeki yetkili merciler acaba sorguluyor mu bu eğitimi? Yeni bir çağ adına sorguluyor mu? Yeni bir çağdan geçtim, çağdaşlık adına sorguluyor mu? Bunların hepsi şu anda benim koyu gri, Ülkü Ayvaz'ın tanımıyla çizdiğim bir tablo. Ama yeni bir çağda eczacılık olmayacak mı? Olacak. Bana göre önce ilacın tüketiminde çok net ve hızlı bir artış olacak, ister genel sağlık sigortaları çerçevesinde olsun ister bedelini ödeyerek aldığı ilaç ödeme sistemi içinde olsun, ilaç tüketiminde artış olacak. Çünkü ilaç sanayinin artık tekelleşmeyi aşan yapısında üretim artışı o tüketimin artışını da peşinde getirecek sanayi yaşamak adına bunu arttıracak. Nasıl arttıracak?

Herşeyden önce sanıyorum stres ilaçları ve vitamin gruplarında ve özellikle analjeziklerde, çünkü en kolay medyanın desteğiyle ilacın arttırılabileceği ve dönem dönem sağlık elemanı devre dışı bikanılarak, hastaya sunabileceği 3 ana farmakolojik grup bunlar. Herkesin başı ağrıyacak; yeni çağda da ağrıyacak. Ve belki daha çok ağrıyacak. Ve herkes daha stresli olacak. Çünkü yeni bir çağda daha çok makineyle boğuşmaya başlayacak; insanların, hekimlerin belki stresi daha fazla olacak, en az arıza yaptığı zaman ameliyat olması gereken hastayı almayacak belki onun stresini yaşayacak. 3 saat 4 saat başka bir teknisyeni bekleyecek. Ve belki o zamanda bir televizyon reklamında hekimlerin mesleki stresinde çok özel madde ilave edilmiş bir hapın tanıtımıyla hekim o ilacı da alacak ve medyanın gücüne hekim de teslim olacak. İnsanlar daha uzun yaşamak isteyecek. Çünkü teknoloji her nekadarda sonuçta tüketim ekonomisi adına üretiyorsa da bir takım kolaylıkları getirecek. O kolaylıklarla, belki bazı alanlar daha bir yaşanır olabilecek. İşte daha güçlü araçlar, daha hızlı ulaşım gibisine ve yaşamı uzatmak adına yine medya ve kapitalist üretim grupları ölümü hastaya, insana sürekli hazırlatmaya çalışacaktır. Ve insan da ölmemek adına belki daha çok vitamin kullanmaya başlayacak. Bunlar tabi size şu anda çok ütöpik veya ucuz gelen şeyler, bu 3 günlük bir uygulamanın sonucu olmayacak bir şey gibi. İlerde bir ilaçlar transtermal biçimde üretilmeyecek; hastanın, hepinizin bildiği gibi anlatmama gerek yok cildini yakıp ta 1 hafta 10 gün bir ilacı kullanmayacak hasta, çünkü öylesine bir ilaç kapitalist üretim süreci içinde bir sürü yan ürünü ortadan kaldıracak. Ambalajı kalkacak onun. Cam şişesi kalkacak, blisteri kalkacak. Böylesine daha

uzun süreli kullanılan ilaç, ilaç sanayiinin işine gelmeyecek. Teknoloji sonuçta yoğunlaştıkça belirleyici olan yine teknoloji oluyor. Ve kapitalist üretim biçimi içinde teknolojiyi tüketim adına üretseler de, siz bu teknoloji yoğunlaşmasından nasibinizi alıyorsunuz. Sizin yaşamınızı da, mesleğinizi de sonuçta teknoloji belirliyor. Ve teknoloji transferi ile hizmet yoğunlaşmasında eczanelerde bilgisayarlar kullanılacak. Ancak bu bilgisayarlar sanıyorum o muhasebe bilgisayarları gibi olmayacak. Sayın hocamın dediği gibi Amerika'da bazı hastanelerde uygulanmaya başlanan, işte reçeteyi bilgisayara veriyor hasta direkt, hekim reçeteyi çünkü bilgisayarla yazıyor, aynı dilde bir bilgisayardan da ilacı alıyor hasta. Peki orda eczacı ne yapacak? İşte eli yüzü düzgün. Bir fuardaki stand eczacısı pozisyonunda belki birtakım komutlara yada geçmiş olsun temennilerinde olabilecek, bunların çok gözardı etmemek lazım. O dönemler belki bizim için çok zor olmayacak. Yani şu anda bizler için çok zor olmayacak. Çünkü bizim o yıllarda eliyüzü düzgün kalma gibi bir şansımız da olmayacak.

Şimdi genç nüfusun teknoloji ile daha çok uğraşacağını varsayarsak, eczacılıkta sanıyorum daha çok teknolojiye yönelik bir eğitim biçimi ve araştırma yöntemi gelişecek ve eczanelerde hizmet yoğunlaşması talebi karşılığında eczaneler sadece hastanın ilaca ulaştığı, ilaçla ilgili bilgiyi edinebilecek ilk basamak sağlık merkezleri olmayacak. Daha komplike, daha teknolojiden nasibini almış eczaneler olacak.

Hollanda'da olduğu gibi , Amerika'da şu anda transkolara konduğu gibi ve hatta belki Londra'da o Mc Donals'ın girişine konduğu gibi çok dijital, elektronik bir takım büyük komplike cihazlarla hasta eczaneye gelecek. Bir laserle kanın belki kolesterolünü ölçecek, alıp sonucunu gidecek. Çünkü buna artık meslek şovenizmi de karşı çıkmayacak. Yani Dünya Tabipler Birliği buna karşı çıkmayacak artık. Çünkü orda kapitalist üretim süreci içinde teknoloji ve o teknolojinin yarattığı bir talep olacak. Diyabetli hasta ayda bir hekime ya da hastaneye ya da labaratuvara gitmekten ve haftada bir, en yakın eczaneye gidip çok, böyle dijital bir araç vasıtası ile kanda şeker seviyesini öğrenebilecek. Var. Ben bunu yaygınlaştırmak amacıyla söylüyorum. Ve bugün bu cihazların değerlerinin 450.000 TL olduğunu düşünün. Bunun Türkiye'de bugün uygulanmaya konmasının kamuoyunda yaratacağı tepki ve tartışmayı düşünün.

Ancak bu olacak gibi geliyor. Sonuçta bana göre eczacılık salt eczacılık veya eczacı bildiğimiz bugünkü tanımıyla kalmayacak. Eczaneler taleplere yanıt vermek adına birazı da o üretilen teknolojinin sanayi bazında getirdiği sonuçların tüketmek adına bir yapılanmaya gidecek. Belki ilacı bilgisayardan verecek. Belki eczacıların hakikaten önemli olan bir halkla ilişkiler noktasındaki fizyonomisi ön plana çıkacak. Ancak bunun yanında eczanelerde hastanın

başka birtakım istemlerine de yanıt verecek bir yeri teknolojik donanım oluşacak ve bu da belirleyici bir teknoloji olacak. Bu teknoloji transferi hizmetin yoğunlaştığı bir alan olarak eczanelerde görülecek. İlaç malüm, hiçbir zaman bana göre ortadan kalkmayacak. Çok iddialıyım ama, herhalde kalkmayacak. İlaçla ilgili Türkiye'de, Dünya da çok büyük bir sermaye berikimi ve yatırımı var. Bunları gözardı edemeyeceğiz. İlaç çok fazla biçimde değiştirmeyecek. Çünkü ilacı hasta yine plasebo gibi çok önemseyerek almak durumunda kalacak. O önemseme noktası gözardı edilmesi ilaç tüketiminde olumsuz bir azalma yaptığı için sanayinin işine gelmeyecek. Ve yeni antibiyotikler belki artık çok fazla bulunmayacak. Sanayi belki AIDS ilaçlarında, belki anferotik ilaçlarda yoğunlaşacak ama sonuçta herhalde bugünden yarına ya da bugünkü tüketimden yeni bir çağın başlangıcındaki tüketime değişmeden giden stres ilaçları, vitaminler ve ağır kesiciler olacak ki bu da sanıyorum sonuçta yine insanın, insan modelinin değişmeden oraya ulaşacağını gösterecek. Teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

YÖNETİCİ: - Efendim çok teşekkür ediyorum bu ilginç konuşma için. Şimdi mesleklerin birçoğu ortadan kalkacak, meslekler bir çoğu eriyip gidecek falan derken, ben doğrusu o ilerdeki çağı yaşayamayacak bir insan olarak bile bugünden paniğe kapıldım. Ve kendi kendime şunu soruyorum. O zaman acaba bu insanlar ne yapacaklar? Marx'ın komünist toplum için söylediği gibi öğleye kadar balık tutup öğleden sonra entellektüel faaliyetler de mi buluncaklar? Yoksa o zamanda insanlar, Behçet Necatigil'in o "Yıldızlara Bakmak" adlı radyo oyununda olduğu gibi, yıldızları görmek için yine rasathaneye mi gidecek?

Efendim bu soruları düşüncelere bırakarak siz sayın izleyicileri ve sayın konuşmacılarımıza yönelteceğimiz sorularla başbaşa bırakmak istiyoruz.

Efendim çok teşekkür ediyoruz ve herkesi mesleğiyle başbaşa bırakarak iyi akşamlar diliyoruz. Buyrun.

Ecz.Ertuğrul KANTARCI: Düşünüyorum da tıpkı bu salonun rengi gibi o pembenin çeşitli tonlarının hakim olduğu, ön plana çıktığı gibi kongrenin bugünkü konuşmalarında da bazı şeylerin, özellikle birşeyin ön plana çıkması gerekiyor. Mesleklerin geçmişi, şimdisi ve geleceğine ilişkin bu gerçeğin çetisli yanlarına değinen konuşmacı arkadaşlarım, konuşmalarında ön plana çıkarılması gerek özellikle kongremiz açısından, mesleğin geleceği açısından ön plana çıkarılması gereken acaba nedir? Eğer kongre düzenlemesine katılabilseydim herhalde önce dünkü toplantıyı bugüne bugünkü toplantıyı da düne alırdım. Yani bununla başlamayı yeğlerdim. Sanıyorum o zaman birçok eczacılık toplantılarında üdemimizi hemen defa-

larca işgal eden birçok sorunu konuşurken daha sonuç alıcı önerilerle karşılaşabilirdik. Belki daha elle tutulur, daha somut şeyler ortaya çıkarabilirdik. Önce kısaca şeyden bahsetmek istiyorum. Nedir bu her toplantıda karşımıza çıkan, birdenbire konuşma ortamımızı saran sorunlar. Hepimizin bildiği şeyler başlıklar halinde aktaracağım:

- Efendim, panel konusuyla ilgili aktarıyorsunuz, öyle değil mi?

- Panel konusuyla ilgili efendim.

- Yani diğer şeyleri....

- Bir dakika efendim, söylediklerim meslekler konusuyla ilgili, mesleklerin gelişimiyle ilgili birşey. Birde bu kongrede başka bir konuşma içerisinde ya da panel içerisinde söyleyemeyeceğimi düşündüm. Bu nedenle burada söylüyorum.

- Buyrun

- İlaçta kar oranı, KDV, Peşin vergi, iskonto oranları, gizli iflas, eczanelerin ekonomik bunalımı, kurumlarla ilişkilerimize ilişkin sorunlar, yasa sorunu, enjeksiyon sorunu, muazaa sorunu, bürokrasi sorunu, çalışma saatlerinin uzunluğu, OTC sorunu, eczane dışında ilaç satışları sorunu, kurum reçetelerinde küpür sorunu eczacı sayısı, fakülte kontenjanları, çevre kirliliği, enjektörler, insan-eczacı ilişkisi, örgüt sorunu, örgütlülük sorunu, örgüt gücü, kimlik sorunu, kimlik bunalımı eczacılığın, katılım sorunu, işlevsel örgüt yapıları bunun gibi birçok sorun hemen hemen her toplantımızda söyleniyor ve giderilemiyor.

- Efendim, bu sorunların pardon, eczacılığın geleceğini tehlikeye soktuğu anlamında mı söylüyorsunuz?

- Hayır, bunlar hakkında hiçbirşey söylemiyorum.

- Şimdi, efendim....

- Bunlar, bunlar toplantıda söylenenler.

- Afedersiniz, biliyorsunuz konuklarımız saatlerdir burda hareket etmeden oturmak durumunda, kendileri yorgundurlar. Kongrenin genel etkinliği içinde sadece yer alan, bir etkinlik bu. Zannediyorum ki kongrenin kapanış oturumunda bir ortak bildiriye siz tartışarak yazacaksınız. O sorunları da orada ifade etmek doğru olacak, bizim konumuz yeni bir çağda meslekler ve gelecekteki durumdur. Bu konu hakkında sorularınız ya da bu konu hakkında söylemek

istediğiniz varsa kısaca onu rica edelim.

- Evet, ama mesleklerde, mesleklerde eczacılık mesleği açısından ön plana geçirilmesi gereken konuşulması gereken bir nokta var. Bunun vurgulanması gerek. Bunu ben, bundan sonraki konuşmaların hiçbirinde vurgulayamam.

- Efendim toplantıda siz...

- Çünkü mesleklerle bağlılığı içersinde....

- Anlıyorum, kapanışta siz delegeler bunu tartışıp, bir sonuç bildirgesi yazacaksınız. Yani bunlar zannediyorum ki, 3 gün boyunca etkinlikleri içine alan tartışmalar olacak. Orda çok daha rahat ifade edebilirsiniz.

- Hayır. Ben...

- Panel konusunda, özellikle söylemek istediğiniz birşey varsa lütfen onu bize anlatın, dinleyelim.

- Kuşkusuz ona geliyorum.

- Buyrun

- Şimdi, bu gibi sorunlar sürekli yinelenmekte. Şöyle düşünüyorum. Eczacılık mesleği eğer canlı olsaydı, eğer canlı olsaydı ne yapardı? Yani eczacılık mesleği bizlerden bağımsız bir olgu olsaydı, ne yapardı? Şurası bir gerçek tüm meslekler gibi eczacılık mesleğinde bizlere bağımlı, bizlerin yaptıklarıyla ya da yapamadıklarıyla şekilleniyor. Eğer eczacılık mesleği canlı olsaydı herhalde kendi dinamiklerine göre hareket ederdi, yani şöyle söyleyeyim. Eczanelerimizin bankosunda bizden herhangi bir antibiyotiği isteyen reçetesiz bir hastaya hiç soru sormadan uzanıp o antibiyotiği vermezdi. Belkide bunun yalnız kullanılacağını düşünerek. Çünkü konuşmalardan birinde Sayın Abacıoğlu'nun bir örneği vardı. Kurum hastanelerindeki eczacılara ilişkin bir örnek.

- Biraz toparlayabilir misiniz? Saat 5'te, saat 5'te kapatmak durumundayız. Bize söylenmiş olan o.

- Zaten Sayın Ayvaz. 5'teyse 5 dakika vaktim var. Kimse soru sormamıştı. O zaman 5'e kadar lütfen sabredin.

- Ama, bizim konumuz dışında söyledikleriniz.

- Bakın zaten arkadaşlar çıkıyorlar.

- Kongre yürütme kuruluyla bunu görüşün. Böyle bir oturum ihtiyacı

varsa onlar karar versinler. İfade ettim demin, sayın konuklar 2.5 saattir oturmakta.

- Toplantımızın 5'e kadar zamanı var mı?

- Hayır efendim, zamanımız 5'te burayı boşaltmakla sınırlı. O yüzden....

- Bize birşey sorulacaksa...

- Hayır, birşey sormayacağım, görüşümü belirteceğim dedim. Siz de söz verdiniz bana.

- Efendim çok kısaca lütfen ifade ederseniz, rica ederim, kısaca.

- Şu var, eczacılık mesleğinde, tüm mesleklerde olduğu gibi asıl önemli olan şey eczacıdır. Eczacının kendisidir, kendisine çok iş düşmektedir. Bu, bu meslek tamamen bizim yapacaklarımıza, bizim edeceğlerimize bağlıdır. Bu nedenle eczacılık mesleğinin dinamiklerini, çalışma ve gelişme özelliklerini eczacılar olarak kavramak zorundayız. Bunları kavrayamazsak, bunların gelişiminin farkına varamazsak, ayırımına varamazsak bu meslek hiçbir zaman gelişmeyecektir. Ve birçok konuşmacı arkadaşında dile getirdiği gibi, geleceğin teknolojisinden, şimdinin teknolojisini şekillendirilmesine kalacaktır, ezilecektir, büzülecektir. Herşey bize bağlıdır. Bunu demek istiyorum.

- Çok teşekkür ederiz. Efendim açık oturumumuz burda bitiyor. Sayın konuklarımıza saygılar sunuyor ve teşekkür ediyorum. Siz sayın seyircilere de.

- Teşekkür ediyoruz.